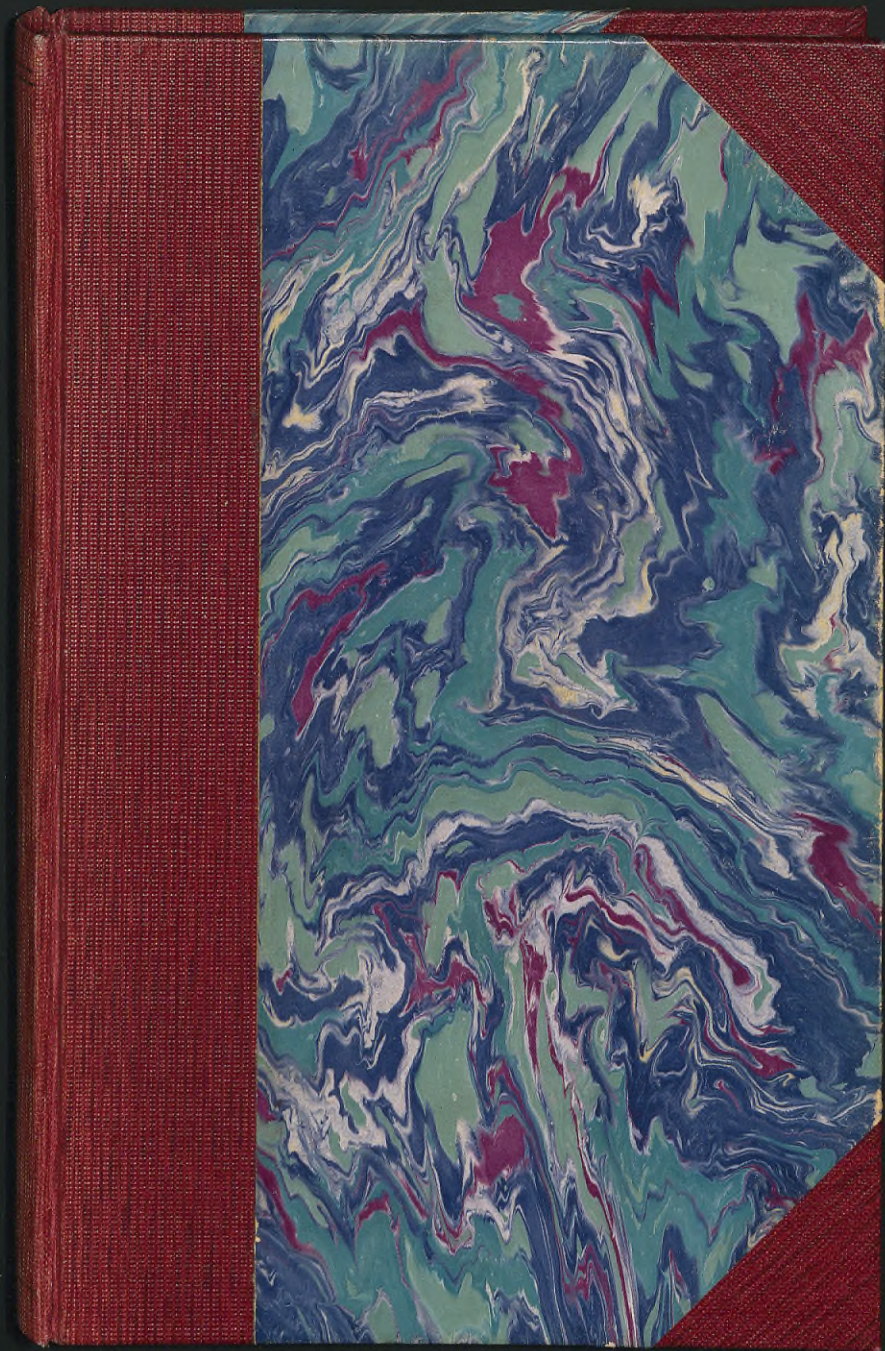

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TRANEMÅLA
SÄMLINGEN

SKÄNKT TILL
GÖTEBORGS
STADSIBLIOTEK
AF
AUGUST RÖHSS

Allmänna Sektionen

Polit.ekon.
Handels- & tullpol.

Engelands
Statt-Hammare

Genom den

Ständste Handelen;

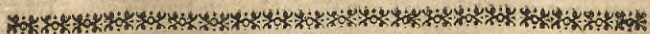
Som utwisar

Hvilka Wetenskaper, äro nöd-
dige för en Köpman, jämte Hande-
lens grund, wård, rätta drift och
nytta. Orsakerne till Öfwer- och Un-
derwigten i Handelen, Wärelens stä-
gande och fallande, samt Myntets
förehållande därwid, med flere ous-
bärlige grunder till deras tjänst,
som skola wårda och lära

Thomas Handel. *M. M. M.*

(0)

STOCKHOLM,

Tryckt hos Carl Johansson Köpke. År 1745.

Söretal.

Denna Bok är sammanskrifwen af Thomas Mun, en förnuäm Engelsk Köpman, och utlagd uti London 1664. Hon blifwer ett ewigtwarande witne om den Mannens wett och insigt uti, samt kärlet om sitt Fädernes=Lands gagn, wälmåga och heder.

År 1732 har afledne Herr Nils Hutveds-son Dal, låtit Trycka hånne på Swänka med Titul af Engelandts witting. Wille någon hafwa den mödan och jämföra denna uttälkning med den förre, så torde han finna sig skyldig att tacka de wälsinnade Män, som befordrat en ny uplaga. Därwid har man nyttjat ett manuscript, som afien lärde och redelig Swänsk Herre, framledne Commercie-Rådet Wälborne Herr David Silvius, är wordet tolkat på Swänka. Den Benägne Läsaren skal finna däruti all ästundad och möjelig tydelighet, i ty orden swara emot det begrep, som saken fordrar. Men om någon skulle
tycka

tycka, att sådane Bäckers uttöskning wo-
ro onödig, efter som de endast angå utländ-
ske Stater; Så lärer han förlåta mig,
om jag ej finner mig skyldig att tro honom
förr, än sedan han med eget arbete wisat,
att han gifwit oss så mycken uplysning om
värt Lands bästa, så att wi ej tarfwa
leta därest uti främmandes Böcker och
kloka Hushållning.

Nu är wäl Handels-Systemen uti denna
lilla Bok så tydeligen fattad tillamman
och styrkt med de bewis, som alla kloka
Folkslag i hela werlden erkändt, dageli-
gen nyttja och finna sin wälmåga uti: Dock
fruktar jag, att mången som hånne hädan-
efter läser eller ock förut läsit, likatullt och
så länge han är säker för Lagens tilltal och
straff, ej lärer underlåta, så wäl efter mo-
git betänkande, som förut, att med ett in-
nerligit nöje wärkställa alt-det, som strider
emot desse erkända Reglor. Och fast än
han ej kan häfwa de oryggeliga grunder,
hwarpå denne Bokens innehåll sig fotar,
mindre bestrida den obeskrisweligen nytti-
ga påfölgd, som af desse Reglors nogaste
efterlesnad, kommer ett samhälle till
gagns, utan twärt emot måste erkänna och
med öpna ögon se, att ett förhållande, som
strider emot desse naturliga grunder, förer
det Allmänna till undergång; Så hänger
han

han likafullt Samwetet på Spiken och låter egennyttan råda.

Det går åfwen så till uti timelige saker, som med de andelige, att wiljan blifwer aldrig förbättrad, utom ett uplyst förstånd: Därföre ser man att den som lefwer uti kånbar öfwerlygelse om det Allmänna bästa ständiga och rätta Interesse för oss i närvarande tid, och för våra Barn i den tillkommande, han blyges för samwetet full, att öfwertråda de wisa författningar, som äro och blifwa gjorde till samhällets oryggeliga bestånd, samt tilltagande i styrka och förmögenhet: Men däremot ropar en dum och egennyttig om Samhällets undergång, så snart någon will biuda till att fränka in dess sielswäld.

Till förtagande af desse och flere willsamme begrep uti en nyttig Handel och Wandel, hafwer vår Allernådigste Konung befallt, att förut efterfrågas och undersökas skal, hwad kundskap och insigt, som hwar och en äger, den der annåler sig till Burckaps winnande i Städerna, på det att styrelsen öfwer en så angelågen del af Rikets wälfärd, ej må falla uti deras händer, som skulle stöta den samma, utan nog förstånd och samwete. Och som på wårt moders mål ej finnas någre till sådana tillfällen lämpelige Böcker, om Swea Rikes Handel,

Handel, i synnerhet: fördenstull och eme-
dan denna Bok innehåller de allmänna
Reglor, som påsa sig till alla Land, ige-
nom en förnuftig tillämpning; Ty kunde
hon, om så godt synes, nyttias wid sådan
lägenhet, in till des något arbetas ut om
värt Rikes Handels-Interesse, som wore
ganska angelägit, att det ju för des håller
stedde, af någon i sådane ärender wäl för-
faren och kunnog Man. Den som åstundar
en widlyftigare afhandling i detta ämne,
han må läsa *Furstliche Schatz-und
Rent-Cammer*. Eljest tror jag att de
många swärigheter, som hindra wärkstäl-
ligheten af vårt goda upsåt, ej så snart öf-
werwinnas, emedan därmed är så fatt, som
Auctor till Les interests de l'Angleterre
mal entendus säger pag. mihi 40 „Sedan
„ett Folk en gång dragit Handelen till sig,
„är det ej så lätt att taga honom igen. Ty
„Handelen, är en Ström, som man lätt-
„ligen håller inom sina bräddar, om man
„allenast wårdar Wallarne, som hindra
„des öfwerlopp; Men man behöfwer oän-
„delig omsorg, otrolig kåstnad och mycken
„tid att draga den åter till sig igen, sedan
han tagit ett annat lopp. „ Här till tor-
de kunna läggas det, som han pag. 64 en-
dast skrifwer om Hålländarne, men lærer
påsa sig till alla förmögne och handlande

Folk-slag: „Fast än att de äro mycket må-
„ne om förtiänsten, så weta de bättre än
„någon annan, att i rättan tid sälja för godt
„köp, ja äfwen ock, ta nödwändigheten för-
„drar, låta springa store Penninge-sumor,
„till att därmed befordra och bibehålla sin
Handel. Ej må någontänka att denne Bok
innehåller någre nye påminnelser för
oss; En utom andre, Kriswer afledne
Borgmästaren i Carlstad Herr Lagerlöf,
om en del deraf, uti sin wakra Bok, kallad
Tankar om öfwerflödigheten i Kläder
o. h hushållning, utgifwen 1714.

Ibland mycket annat säger han pag. 22:
„Den lifliga kamp och strid, den inbördes
„upmuntring och upwäckelse, som borde
„wara ibland oss uti Gudfruktighet, Wis-
„het, Förstånd, Wetenskaper, Konster,
„Sparsamhet, Hushållning, Dygd och ära,
„den förwandlas allt för mycket i en ska-
„delig strid, hwem som kan sig måst mis-
„bruka i granna Kläder, kräfelig matred-
„ning, omätteligit drickande och all tings
„öfwerflödighet. Den som kan måst skä-
„na och skafwa och slagga under sig den fat-
„tigas egendom, att dermed underhålla
„sin högfärd, han will vara högsta heder
„wärd; Skönt han ingen ting mindre än he-
„der förtiänt hafwer. Således föraktas den
„rena dygden, alfvarsamhet och förstånd
wan-

„wanwördas, Studierne komma uti r in=
„ga anseende och många ting till Landsens
bästa förstådas. pag 25. „ Wilja wi döms=
ma om öfwerflödigheten i anseende till vår
Hushållning, „så bör ju hwart Hushåld,
„som är grunden till Regimentet inrättas
„efter dess inkomst; äfwen så ett Land och
„Rike. De främmande Länder äro rike och
„af Handel florerande, göra deras gränslät=
„tiäna. Huru kunna wi efterfölja deras
„prakt i Sweriget, som är däremot af
„sådana Waror ett fattigt Land och måste
„köpa sin prål och prakt af andra. pag. 37.
„Därföre råka wi i skuld öfwer dronen,
„det ena Huset efter det andra ruineras
„och hela Riket råkar i armod. Ty de
„måste Galanterier göres af främman=
„de, och wi äro så dumma, att wi gif=
„wa dem Landsens dyrbara Klenodier Jern
„och Koppar igen.

Den som jämförer detta med vårt när=
warande tillstånd, lärer utan möda finna
orsaken till vår fattigdom, och nödwän=
digheten att antaga och i wärket ställa så=
dane Handels- och Hushålls grunder, som
efter hand, endast kunna hjälpa oss därutur.
Så göra de Engelske; Ty fast än att de
mer än många andre, älska vackra Kläder
och annan till prydnad tiänlig gränslät, så
förs

förakta de dock det, som göres hos andra:
men berömma allt hwad de sielfwa bära,
så att de sällan utan skryt kunna berätta,
att det Klådet, Tyget, Hatten eller annat
är giordt i Engeland, hwarmed de både
hedra sig sielfwe och upmuntra andre att
köpa deraf.

Gack du min Läsare och gör samma-
ledes, så förtjänar du det priswärda namn,
som de sig förwärfwat, och wårt Rike skal
däraf befinna sig ästwen så wäl, som deras:
Hwarigenom jag winner mitt påsyftade
ändamål, som är Din, min och hela
wårt Wärda Samhälles önske-
liga wålmåga. Les wäl.

Engelands
Skatt - Kammarer
Genom
Atrikes Handel:

Swar igenom bewises

Att grunden till Landets förkofring
uti förmodgenhet och Rikedom, endast
finnes igen uti des öfwerwigt i Utländ-
ska Handelen.

DEn nytta och nödwändighet, som alla Re-
geringar finna uti Penningar, så wäl så man
betraktar dem i anseende till det allmännas
bestånd, som tiltagande i anseende och styrka, har
gifwit mig anledning, att deröfwer mina tankar yttra.
Jag will således kärteiligen wisa genom hwad medel
Penningar och Rikedom, kunna förwårswas uti
ett Land, och se dan sättet huru Konungar och Fur-
star rätteligen dermed understödde warda; Men för-
ut måste jag något tala om Köpmannen, den der
här till skal bidraga det mästa.

I. CAP.

Om de gästwor och Wetenskaper, som en fullkomlig Köpman af Utländsk Handel, bör förwårfswa sig.

En tjenst och kärlek, som hwar och en är skyldig sitt Fädernesland, består ej uti kunskapen om det, som andra böra förrätta, utan uti en klok och förständig utöfsning af wår egen kallelse, eller det som åligger oss sjelfroom. Derföre anstår mig att tala något om en Köpmans beskaffenhet. Desz Ambete är af stor Wigt, mycket wårde och anseende, det bör fördenstul förrättas med stor akt-samhet, förstånd och Samwete, ty hånom åligger laga så, att jämte desz enskyldta Winning, det allmännas förkofring alltid må följa. För en så wål in-rättad utländsk Handel kallas en Köpman, Skaf-fare af Landsens Skatter och egendom. Och på det, at en så ädel Kallelse, måtte upwåcka hos hwar och en åhoga och lust, att förwårfswa sig den Kunskap och sticketlighet, som till desz tilbörliga skötande är oundgänglig: ty skal jag korteligen anföra de härliga Gästwor och mykna Kunskap, som böra til en fullkomlig Köpman.

1. Bör han wara en god Skrifware och Räk-nemåstare, samt wål grundad uti Köpmans Bok-hålleri. Han måste förstå att uprätta Certeparti-er, Connoissementer, Facturer, Contra-cter, Wärlar och Assecurence.

2. Han måste weta alla främmande Folkslags Mått, Wigt och Mynt, enkannerligen der wi hand-
la.

la. Myntet bör han ej allenast känna till des hwar-
jehanda Namn, utan ock till des innerliga värde uti
Wigt och finhet, jämfördt emot des egit Fädernes-
lands Myntfot, utom hwilken Kunskap han ej med
nyttan kan handla till sitt och Landets gagn.

3. Är nödigt at han äger fullkomlig underrättelse
om den Tull, Licent, Taxor, Pålagor, Hyror
och andra omkostnader på allahanda Waror, som
in- eller utföras till och ifrån utländska Orter.

4. Hwilka Waror hwart och ett Land anten
eger öfwerflöd eller brist uppå, bör han ej allenast
weta, utan ock sättet huru de föras dit, samt
Orten hwarifrån de warda försedde, och hwaråst
de öfwerflödige kunna på andre Orter affättas.

5. Huru Wäxelen emellan det ena eller andra
Riket stiger och faller, det bör han noga weta och
taga wara på, så att han derefter må kunna ställa
sin Handel och huru han med sin fördel, både kan
utfända sina Penningar, som ock draga dem hem.

6. Hånom måste wara kunnigt, hwad gods och
Waror, som på främmande Orter äro till in- och
utförsel förbudne eller tillätne; ty annars kan han
uti sin Handel taga stor skada.

7. Köpmannen bör weta Priset och wilkoren af
Frackter och Affecurancer eller försäkringar emel-
lan den ena och andra Orten: desutom bör han
wara noga underrättad om Lagar, Författningar
och Sedwänjor, som wid Försäkrings-
Contoiren brukelige äro, så inom, som utom Landet, wid
de mångfaldige händelser af Siöskador på Skepp,
Gods, eller bågge.

8. Han bör förstå godheten och värdet af alla handa till Skepsbyggnad och förbättring tienlige ämnen, samt Orten till Skeps-arbete och byggnad; Gåmval alt det som fordras till Master, Takel och Tyg, Ammunition, Förråd och utredning, som ock Befälhafwares och Berenters lön och underhåld, hwilket alt tilkommer en Köpman att weta, såsom Skeps = Redare.

9. För åtskillige tilfällen af inköp och Salu, tilhörer honom att hafwa kunskap, icke allenast om den Köpenkap och Waror, som han sielf drifwer, utan ock om all slags Handel och Waror i gemen, så att han bör lifasom wara af allahanda slags Handtering och Wandel.

10. På sina Siörefor bör han hafwa under rättadt sig om Seglationen eller Siöfarten.

11. Så måste ock en Köpman på sina resor lära sig främmande Språk, samt att noga känna hwart och ett Rikes art och beskaffenhet, till dess wanliga inkomster, utgifter och styrka till Lands och Siö, dess Politie, Lag, Pålagor, Sedwanor och Ordningar uti Konster och Wetenskaper, på det han må kunna till sitt Fäderneslands nytta gifwa tilförläteligit besked derom, när det fordras.

12. Sluteligen och fast än det ej är nödigt att en Köpman inlåter sig uti diupfinnige Studier eller är Boklård; Så gagnar dock honom Latinska Språket på mångahanda sätt.

Desse äro således de Stycken, som höra en Köpman till att weta: de äro i sanning så beskaffade och mångaldige, at jag ei finner något Åmbete, som leder en menniska till mera Sällhet och ymniga

re kunskap uti werldslige Saker. Bewis derpå äro de wäl inrättade Regeringar uti Benedig, Lucca, Genua, Florence, Nederland och flera Orter i Werlden. Hwarföre och på många ställen, deras förstånd och kunskap af dem, som Regementet föra, blifwer i många tilfällen brukadt. Och är det mer än obetänkt, att så många förswaga sitt förstånd genom otidigt läsande i Böcker, och göra sig ofsticelige till att lära de Wetenskaper, Grep och Medel, hwarigenom Rikets förmögenhet anten kan tilwära eller aftaga, som ej på något annat sätt sker, än genom Sandelens förborgade behändighet, som framdeles skal bewisas. Dock är det sant, att många Köpmän ej beslita sig rätt om sin Kallelse, efter som de se att deras wärdighet icke anses såsom den bör. Ty blifwer den ej såsom uti andra Regementen ifrån Fader till Son forplantad, med tiltagande af deras förmögenhet, utan sker gemenligen att en uti stor förmögenhet qwarlemnad Son, gör förakt af Fadrens Handtering och inbillar sig det wara hedersligare, att taga sig något annat före och förtära sin Egendom i lättia och slöseri, än följa Fadrens fotspor, såsom en idkesam Köpman, och på sådant sätt öka sin och Landets egendom.

2. CAP.

På hwad sätt, wårt Land kan blifwa förmodigt och huru wi kunna öka dess Skatter.

Så Konungarike kan wäl tiltaga uti Rikedom och förmögenhet, genom Skänker och

främmande Länders underkufswande; men som sådana tillfällen äro omiße och merendels otillräckelige, då de hända: Så blifwer den utländste Landelen det säkraste medel till att öka wåre Skatter. Uti en sådan Handel måste wi noga följa denna Regel om han skal kallas nyttig: Att de Waror som till främmande Orter ärligen utur Landet föras, måste wara af större wärde, än de utländste, som föras in uti Landet, att där förtåras eller slitas. Till bewis är: Om, sedan Landet fått sin nödtorfft, och wi af Klåde, Jernsmide, Bly, Ten, Fisk och andre Waror, kunna ärligen sälja för 22000000 Pund St. och införa Waror deremot till Landets behof, allenast för 20000000 Punds wärde, så följer deraf, att det öfriga måste uti Penningar eller Egodelar komma till oss, hwarigenom Landet ärligen skulle blifwa 200000 Pund rikare.

Det hafwer sig i detta fallet med Landets Capital eller Huswudstol, lika som med en enskyldt Mans Egendom och Hushåld, hwilken hafwer 1000 Pund inkomst ärligen och 8000 Pund reda Penningar på Kistboen; Om han genom öfwerflöd, ärligen förtärer 1500 Pund, så förswinna alla dessa reda Penningar på 4 Års tid, hwilka på samma tid skulle fördubblas om han lefde sparsamt och allenast förtårde 500 Pund. Samma grund står och fast angående ett Rike, undantagande någre få händelser af ringa wärde, som nedanföre skola förklarar, då jag skal wisa, utaf hwem och på hwad sätt Landets Handelsballance eller wigt skal göras, när Regeringen will efterse winsten eller

eller förlusten med Utlänningarne. Men förut vill jag utlåta mig, huru utförslen af våra Waror kan befordras och införslen af de främmandes förmins-
 skas: Sedan skal jag med skäl styrka det som jag här hafwer sagt, hwaras klarligen skal skönjas: Att utom en wäl inrättad utrikes Handel alla öfriga medel, som man i gemen hafwer för-
 ment skulle tjena till Landets upkomst och för-
 köfning, äro en del ofullkomlige, en del och bedrägelige.

3. CAP.

Om de medel i synnerhet, som kun-
 na befordra våre Warors utförsel och
 minska de Utländskas affättiande och
 bruk hos oss.

Rikets förmögenhet eller inkomst, bestående af
 allahanda Handels-warors öfverflöd, kom-
 ma anten af Naturen eller Konsten.

Den naturliga Rikedommen är allenast, hwad
 wi öfrer war egen nödtorft kunna bespara, och till
 främmande Orter utskippa.

Men den som genom Konst förwärfwas, be-
 står en del af våre egne Manufacturer eller
 Handaslögder, En del uti försigtig Handel med ut-
 ländska Waror. Om denna handel vill jag nu up-
 tekna de stycken, som kunna tjena till det företagna
 Ämne.

Den ofrukt. 1. Ändock wårt Land är af Naturen
 samma mar. begåfwadt med stora Rikedomar, så
 lens upodling. Kunde det ännu i mång måtto ansenligen
 förkofras, så framt den widlöftiga jord, som nu

ligger ofruktfam, användes till sådant Bruk, som den wore tienslig till; Ty utom det, att det ej kunde minska inkomsterne af wår redan uptagna jord, så skulle det understöddia oss sielfwe, och utestänga tilförflen af Hampa, Lin, Sägwarke, Toback och mycket annat, som wi med wår skada måste hämta ifrån främmande.

Sparsam 2. Utländska Warors tilförfel och Förtearing af Bruk, skulle märkneligen aftaga, så framte Främmande wi besitta oss om nykter och Sparsamhet i Mat och Dryck och Klädebond, Handa: sög: der. hwilka odygder öfwas nu med mera ånderingar i seder och kläder, än någonsin tillförne. Det kunde dock lätteligen rättas genom sådane Påbud, som i andra Länder emot detta misbruk äro gifne, hwarigenom Uundersätarne med all strånghet tilhållas, att endast betiena sig af egne tilwärfningar, hwarigenom de utländste Waror stängas ut af sig sielfwe, utan något annat Förbud.

De Waror 3. Wid utförflen af wåre egne Waror, som främmande waror, måste wi icke allenast anse deras öfder nödwändig werflöd och ymnoghet hos oss, utan digt tarfwa, och derjämte noga gifwa oss uppå de böra säljas till det högsta främmandes torstighet på bemålte Waror, men andre waror, så att wi dem till andra Folkslag, Waror till det de der sådane nödwändigte måste hafwa billigaste pris. och ifrån andra Orter icke kunna bekomma, till det högsta Priset, som är göreligt, utbringa, så wida det ej hindrar affättningen, uti myckenheten. Men för all ting måste wi tilse, att sådane Waror warda hemma tilarbetade och så litet man någon
fin

sin kan bör säljas rådt, eller oarbetadt, på det
 vår winst, må wara så mycket större. Men wi må-
 ste twårt emot, på det högsta winläggas of, för det
 bästa och drageligaste köp, som mögeligit är att
 sälja de Waror, som de främmande fuller i stort
 öfwerflöd bruka, men de anten ifrån andra än of
 kunna bekomma, eller of i deras ställe af något
 annat ifrån andre Orter sig betiena, och kunna så-
 ledes, utan märkelig olägenhet hämma våre wa-
 rors bruk, på det att wi ej aldeles måge gå qwitte
 försälgningen af sådane Waror. „Förfarenheten
 „uti nästledne år lärer of klart, huru wi genom
 „billigt Pris på vårt Klåde, hade uti Turkiet så
 „mycket större winst uti selskapsmyckenheten; Swar-
 „emot Venetianerne, till sin stora saknad måste be-
 „hålla sitt Klåde, emedan de ej kunde sälja det för
 „samma Pris. Likaledes hände of för några år,
 „då stor dyrhet war på Ullen, och Klådet således
 „till högt Pris stegrades, att wi förlorade hälften
 „af vår Klåde-handel hos främmande Folkslag,
 „som ej stod på annat sätt att hielpas till gångs igen,
 „än igenom det att Ullen fallit til lägre Pris. „Der-
 „af sinna wi att 25 Procent lägre Pris på dese
 och någre andra Waror til enstyldte Personers
 saknad, kan i myckenheten stiga öfwer so
 procent fördel för det Allmänna. Förty om
 Klådet är dyrt, gifwa wi derigenom anledning
 till andra Folkslag, att selskaps tilwårda det, och
 wi weta alt för wäl, att dem fattas hwar-
 ten wetenskap eller ämnen der till; Ty lære
 wi deraf sinna, att det är fåsängt wänta större in-
 komst af vårt Klåde, än des bestaffenhet och an-
 dre

Dre Folk=slags tilstånd medgifroer, hwarföre wi böra råtta oss efter tiden det bästa wi kunna, och med omsorg tilse att sielfwa godheten af våra tilwårkningar må öka och befordra deras värde och affättning hos andra.

Med egne 4. Winsten på våre Waror skulle Skepp föra mycket ökas, om wi förde dem ut med egne ut våre Wa. Skepp; En utom Priset som de här ror. ega, åtniuta wi då Köpmans=winsten, Försäkrings afgiften och Frakten, med flera omkostnader. Till bewis är: Om Italienske Köpman med egne Skepp hämtade vår Spanmål, rökta Sill och sådant mera, då komme Riket allenast till goda 25 Skilling för ett quarter hwoete och 20 β . för en Tunna rökt Sill, der wi hade att wänta 50 β . för det förra och 40 för det senare, om wi med egne Skepp öfwerföra samma Waror till Italien. Detta är en märkelig skillnad uti föryttringen af våre Waror och Landets inkomst deraf. Och fast det borde stå dem främmandom fritt, att in= och utbringa Waror efter deras behag; Så är likwäl på många ställen brukeligit, att utförslen af Lifs=medel och Ammunition eller Krigs=Redskap af främmande, anten är förbuden eller inskränkt och endast tillåten wid de Hamnar, hwaräst deraf öfwerflöd finnes.

Sparfamt 5. Nykterhet och sparsamt bruk af bruk af vårt vårt Lands gröda, kan mycket öka vår eget Lands årliga utførsel til främmande Land; Wårt och grö: Men om wi ånteligen stole ega frihet, att da. öfwerflöda så må det heldre komma an uppå vårt Lands ämnen och tilwårkningar, såsom Kläde, Band, Spetsar, wirtade Saker, Broderier

rier och Dylift, på det at de Rikas öfverflöd, må lända till de fattigas förtienst och underhåld. Dock är det wist, at deras arbete då användes med större nytta för det Allmänna, om Främman- de brukade det up.

Fiskerien. 6. Fisket är wår naturliga Egendom och skulle ej kosta oss mera omak, än som Holländarne, som deraf hafwa årligen en stor winst, till förtigande af det mykna Siöfolk och stora Siö- fart, som derigenom underhålles.

Stapels in- 7. Stapel och nederlag för utländsk rättande till Spannemål, Indigo, Speceri, otwin- nederlag. nat Silke, Bomull och andra Waror, som komma utifrån, kan mycket förbättra Siö- farten, Handelen, inkomsterna och Konungens Tull, genom deras utförsel, när det tarfwas. Igenom sådan Handel hafwa Benedig, Genua, Holland och flere haft sin upkomst, hwartill wårt Land äf- wen är beqwämt, och behöfwes dertill ej något ut- om wår egen flit och tiltagsenhet.

Drifwa och 8. I synnerhet böra wi befordra wår wid magt Handel med långt aflågne Orter; En hålla Handel förutan det att Siöfarten med Skepp med widt och Folk derigenom tiltager, så bringar aflågst Land. den oss långt större Winst, både af utgående och inkommande Waror, än som på de när omkring belågne Platser. Såsom til bewis: Ett Pund Peppar kåstar i Engeland 2 s. och i Holland 20 Pens, så att Köpmannen kan hafwa en skälig Winst, när han hämtar honom ifrån Holland: Men hämtar han sielf Peppar ifrån

Dise

OstIndien, hwaräst Pundet kostar 3 Pens, så blir Winsten större, både af det wi deraf till egit bruk behålla, som det wi sedan till andra Foltslag i stor ymnighet sälja emot högre Pris. Således är klart, att wi hafwa mera gagn af Indianernes Waror, än de sielfwa, som ega dem. Till bättre underrättelse här uti måste wi gindra skillnad emellan Köpmannens och Rikets Winst. Ty fast än Riket uti Indien ej betalar mera för densne Pepparen, än som nämndt är, och Indianerne ej fått mera dervöre, så hafwer likafullt Köpmannen måst betala jämte wärdet, Frakt, försäkring, Tull och annor kostnad, som för de långa resor äro ganska stora, men uti Rikets Räkning anses endast, såsom skiften och emellan, men ej för någon minskning uti Rikets Capital eller Hufvudstol. Betrakte wi detta rätt, jämte med det som och tilflyter igenom wår Siöfart på Italien, Frankrike, Turkiet, Österländerne och flera Orter, på de Warors affättning, som wi årligen hämta ifrån OstIndien, så måste det upwäcka oss att uphålla detta Wärdet, som så mycket bidrager till Landets wälmåga, styrka och sällhet; i ty wi lärde dem bruka mycket af wåre Waror, som de förut ej behöft: Men räkna nu såsom oundärligt.

Reda
Penningars
utförelse för
Köpenkap.

Plas.

9. Om Penningar allenast för Handelen skull utskippas, så är det både gagneligt och ökar wår Rikedom, hwarom i nästa Capitell utförligare skal han-

Tullfri utför- 10. Det wore öfwen en nyttig hus-
 sel på de i lan- hållning, lämna Tullfri utförsel uppå
 det tilwänta- de Waror, som här i Landet tilwäntas
 de Waror af af utländske rå Amnen, såsom Sam-
 Utländske rå Amnen. met, redt och arbetat Silke, Bomull
 med mera; Derigenom skulle ej allenast många fat-
 tige i Landet näras, utan ock wår skatt ökas ge-
 nom utförslen till andra Länder, förutan det, att
 Kongl. Maj:ts Tullar skulle deraf tiltaga. Mär-
 feligit är, att i Staden London och des Förstä-
 der för 35 år tillbaka, icke brukades öfwer 300
 Personer till det utländska rå Silkets twinnande,
 harswande och rullande; Men nu befinnes uppå
 Hans Maj:ts efterfrågan och nogaste undersökning,
 at 14000 Menniskior der till brukas. Och så framte
 det blefwe efterlåtit, att utföra desse Waror Tull-
 frit, skulle denna tilwärdning i samma grad afta-
 ga uti Italien och Holland, som den tiltoge hos
 oss. Skulle någon häremot wela bruka det Hol-
 ländska Ordspråket: **Lefwa och Lefwa låta:**
 Så kan man swara: at Holländerna ej kunna kla-
 ga sig skedt för när, när wi betala dem med sama
 ma mått, som de hafwa måtit oss; Ty Hollän-
 darne sielfwe, bry sig ej om wår skada, twärt
 emot deras egit Ordspråk, utan hindra oss, så
 mycket dem mögeligit är, på alla ställen ifrån wår
 tillståndiga Naring och Handel, och taga oss så-
 ledes Brödet utur Munnen, till wår största wan-
 heder. Dersöre åligger oss, att deremot taga an-
 ständige mått till wårt bestånd, och fordna wålför-
 wårswade beröm.

Wåre inländ- II. På det att wåre inländske Wa-
 ske utskepnin-
 gar böra ej be-
 lastas med
 hög Tull och
 än mindre de
 Utländske, som
 komma in och
 föras ut igen.
 de Land, på det efter en wål inrättad Handel, Köp-
 mannens måsta Winst må tagas af Utländningen.
 Emedan denna för det Allmänna högstmyt-
 tige Handel, desutom ej kan bestå. Deremot
 böra de främmande Waror, som hos oss för-
 tåras, beläggas med så mycket högre Tull och
 Accis, emedan det ländet til Landets förmån
 i Handels-balancen och öker Konungens in-
 komster, hwarom framdeles utförligen handlas
 skal.

På allt sätt 12. Sluteligen och om wi wele wål
 bör man be-
 främja Ma-
 nu'acturer
 eller Handa-
 slögder och
 dem som der
 med umgås,
 och således
 först sielfwa
 hålla wåra
 Waror i wår-
 de.
 må, måste wi så laga, at wåre egne
 Waror, det ware sig anten Lands-wårt
 eller Handa-slögder, af oss sielfwa hål-
 las i wårde och så wida det utan han-
 delens skada kan ske, utbringas till hög-
 sta Pris, de måtte då komma af Na-
 tur eller Konst. Wißt är, at Folket
 är talrikare och manstarkare, där man
 söker sin näring af Konsten, än där de
 uppehålla sig af Landets naturliga wårt,
 och dertfore åligger oss att understödia mycken-
 hetens slit, som lägger förnämsta grunden till
 Konungens och Rikets styrcka samt rikedom;

Ty der Goltet är mycket, och Sanda=slögderna många och wäl grundade, kan ej fela, att ju Sandelen blifwer stor och Goltet rikt. Italien brukar mycket Folk till förädlande af det Sicilianska Silket och winner således mera Penningar af det Rikers Silke, än som Konungen af Spanien med alla sina Undersåtare niuter af denna dyrbara Waran, som likwäl är deras egen. Men wi behöfwa ej Utrikes bewis, när försarenheten lärer oss, att wåre egne Waror, ej på när håll bringa oss den winst och fördel, då de säljas warbetade, som sedan de med Sanda=slögd blifwit förädlade. Hwad är Fern eller Måhing att räkna då det uptages såsom Malm, mot des wårde sedan det till allahanda Husgeråd och ämnen blifwit arbetadt. Eller hwad är wår Ull i sitt wårde, att skattas mot Klåde, Tyger, Strumpor och allahanda arbete, som deraf tilwårkas. Amnet kunde nog widlöftigt utföras, om jag trodde, at någon funnes, som wore född med så litet förnuft, att han behöfde bewis till de oomstötelige sanningar, som alla Människior antaga, hwilka ej haft någon anstöt på sine strufwar: Men som jag besittar mig om förheten, så låter jag härmed bewo.

4. CAP.

Att Myntet, som utföres till Handelens behof, tienar till ökande af Landets Rikedom.

Denne mening strider så aldeles emot Allmänna inbilningen, att till des företagande starka Skäl betarfwas, för än allmänne Hopen kan bringas

gas ifrån sine tankar. De ropa emot ingen ting så högt, som Penningars utförsel, emedan de förmena att Landet der med förlorar stora skatter, efter som det strider emot Landets Stadgar och många Orter i Werlden, bland hwilka Spanien, som är Källan af Penningar strängeligen förbudit utförslen deraf, någre tilfällen undantagne. Emot detta kunde jag swara, att Benedig, Florence, Holland och andre Orter tillåta Penningeutförsel, som Menigheten gillar och befinner sig wäl wid. Men som sådant ej mera bewisar nyttan, än det förre skadan: Så will jag gå närmare till sielfwa saken.

Jag tager det för en afgjord sak, att wi utom utländske Handelen ej ega tilräckelige medel, att skaffa oss rikedomar i Landet, som ingen af förnuft kan emotsäga, emedan wi ej ega några rika Grufwor. Och som jag redan wist, på hwad sätt samma Penningar genom Handelen skola minnas, förmedelst större utförsel af egne Waror och tilwårkningar, än införsel af utländske; Så står nu allenast åter att wisa, huru wåre Penningar lagde till wåre öfrige Waror, må kunna öka Landets winst.

Förut hafwa wi tagit till grund, at årliga föråringen af utländske Waror bestiger sig till 2 Millioner och wår utförsel till 200000 Pund. St. deröfwer, som således kommer oss till godo till öfwerwigt uti utländske Handelen. Om wi nu öfke Warornes utförsel med 300000 Pund reda Penningar, hwad fördel kunde någon fråga, skulle wi hafwa deraf, fastt än wi så mycket mera Penningar åter

åter införde? Dertill swaras, att när wi först sielf-
wa utföra så mycket Waror, som wi kunnat bespa-
ra öfwer vår egen nödtorft, då är ej meningen, att
wi skola införa lika mycket andra Penningar, som
wi af wåre egne utförde, utan i desz ställe Waror;
Swilka när de igenom Handa-slögd förädlade war-
da, och det wi ej sielfwe tarfwa, till andra Länder
föres; så måste vår Handel och inkomst i sinom
tid, derigenom ansenligen förmeras; Ty vår för-
tåring af sådane strämmande Waror blifwer der-
före ej större, fast än att wi på detta sättet med in-
försten befordra tilwårten af Skeps-fart, Sid-folk,
Kongl. Maj:s Tullar och andra fördelar: Utan
denne införsel blifwer på slutet en utförsel, då wi säl-
ja samma Waror till ett eller annat Folk-slag, så
att den winst, som flyter öf till stiger wida öfwer de
Penningar, som wi derföre utförde, som kan be-
wisas med de trenne följande uträkningar.

1. Man sänder 100000 Pund St. till Österri-
kiske Länderne, och upköper derföre, sedan Frakt och
annan omkostnad blifwit afdragen, 100000 mått
Swete, som uti Engeland uplagde, och på rättan
tid till Spanien och Italien förde, ej kunna ränta
mindre, än 200000 Pund, hwarigenom Riket
wunnit dubbelt, fast Köpmannen allenast niutit en
skålig winst.

2. Drifwer man samma Handel på widt aflåg-
ne platser, så blifwer winsten än större. Såsom
då man uti Ost-Indien upköper Peppar för 100000
Pund, förer den samma hit och sedan försäljer uti
Italien, Turtiet eller annorstädes; Så måste
samma Peppar nödvändigt kosta de Utländske

700000 Pund, i anseende till Köpmannens stora kostnad, på Skeps utredning, Frakt, Betienters lön och underhåll, Försäkring, Räkta, Tull och Pålagor med mera, som Köpmannen måste kännas wid, och Rikets fördel så ansenligen befordrar.

3. Deremot om resorne äro färre och Warorne för deras lätthet, kunna föras med få Skepp, så blifwer winsten mindre. Såsom om man använde 100000 Pund i Turkiet på oarbetadt Silke, som hit öfverfördt och sedan i Frankrike, Nederland, eller Tyskland såldt, ej kan ränta mera än 150000 Pund, så hade wäl Köpmannen sin skälige winst: Men Riket wunne deraf mindre.

När man af alla slika resor räknar ut ett medium af winst, så befinna wi att desse trenne summor uti redada Penningar utförde, kommit öfwer tredubbelt till oss igen. Men skulle någon inwända, att wi wäl fått dem igen uti Waror, men ej uti Penningar, som först blifwit utsände; Så swaras uppå föregående grund, att så framt wår förtäring af utländske Waror ej blifwer större, än som för sagt är, och wåre utförde och i Handel använde Penningar så mycket ökas, då är ej annars möjligit, än att den öfrige delen uti öfwerwigtan, måste komma åter till oss anten i redada Penningar eller andre till utförsel tienlige Waror: som redan är bewist, böra framgent blifwa ett grepp, att öka wår Rikedom.

Omständigheterna med ett Rikes redada Penningar och inkomster äro enahanda med enskyldte Personers, de där plåga använda sina Penningar uti Waror, fast än de förut hafwa deraf mycket för råd, och således samla sig stora Skatter igenom

en ständig bytning, hålft som de kunna åter wän-
 da sin Egendom till Penningar, när dem behagar;
 Ty den som eger Waror hånöm kan aldrig felas
 Penningar. Dehutom äro Penningar ej oundär-
 lige uti Handel, emedan det är bekant, att då min-
 dre Penningar funnos, drefs likwål en ganska
 stor Handel genom byte. Italiendare och en del
 af andre Folkslag, betiena sig än i dag deraf,
 på det att brist på Penningar ej skal hindra deras
 Handel. De öfwerlemnna förskrifningar och skulder
 fins emellan, och betiena sig der till så wäl af en-
 skyldte, som allmänna Banquer, på hwilka de
 dageligen genom Sedlar betala sina skulder af wär-
 de, ifrån den ena på den andra. Medlertid brukas
 den Hufwudstol, hwaruppå denna rörelse sig
 grundar, såsom en Wara uti Handel utom Landet;
 Så att de derföre ej behöfwa mera Penningar hem-
 ma, än hwad som fordras till dagelige små utgifter.
 Fördenkskul kan icke Penningarnas behållande i lan-
 det, wara orsaken till Handelens tiltagande, anten
 uti våra Warors försäljande eller de främmandes
 förtåring hos oss, utan den torftighet wi inbördes
 finna, att bruka hvars annars Waror. Om wi
 nu tilförene warit arme, men sedermera, genom
 vår Handel wunnit stora rikedomar och wore sin-
 nade att behålla dem uti Landet arwar, månne det
 skulle beweka andre Folkslag, till at förtåra större
 myckenhet af våre Waror, än som förut; Eller
 månne vår Handel skulle derigenom få någon mera
 styrka? Nej, ingalunda, utan snarare skada: Ty
 det är en wedertagen sanning, att öfwerflöd på
 Penningar uti ett Land, stegrar de inhemske Wa-
 rorne

rorne till högre Pris. Och fast det ökar enskyllte Personers inkomster, så löper det likwäl emot Landets bästa, hwilket tager sin styrka af Handelens styrka. En såsom öfverflöd på Penningar stegrar Warorne, så orsakar dyrheten, att de mindre förtåras och brukas, som jag uti det förutgående Capitel tydeligen bewist med Klådet. Och vansedt detta är en swår Regel för dem som ega många gods, så är det likwäl en wiß och nödig Regel för hela Riket. Den bör både tagas i akt och efterleswas, så framt wi ej wele förtåra genom Handelens försummande och Penningarnes ofruktbarhet, det wi wunnit uti Penningar. Stor-Fursten af Toscana Prins Ferdinand den Förste hafwer med sådan ifwer sökt befordra Handelen, att han lånte till sine Undersåtare och Köpmån ansenlige summor emot en ringa ränta. Jag sielf hade den lyckan, att så till lån af honom 40000 Kronor på ett år, utan ränta, fast än han wäl wiste att jag skulle sända dem ut till Turket, och inköpa Waror dersföre; Men han såg nogsammt med hwad stor nytta de skulle komma åter. Denne Adelsinte Prins hafwer genom sin stora flit, åhåga och benågenhet emot Köpmån, bragt Handelen i sådant wärde och tillwäxt, att uti hans Land föga någon Adelsman finnes, som icke handlar, anten sielf, eller i bolag med andre. Härigenom hafwer Handelen på Livorno inom 30 års tid så tilltagit, att den wuxit ifrån en liten fläck till en stor Stad, och en ibland de förnämste Handels-Orter i Christenheten. Märkeligit är, att af de myckna Skepp, som komma dit ifrån Engeland, Nederländerne och andra Orter, så föra någre Waror derifrån, utan måst
reda

reda Penningar, som dem tillåtes, att alla tider fritt föra ut, det dock aflöper till Stor-Furstens och Undersåtarnes största fördel; i ty Köpmannen ifrån näst-gränsande Förstendömen föra dem Penningar igen till öfverflöd, och köpa derföre sådane Waror, som äro nödige för deras Land. Häraf kunna wi se, att den löpande Handelsbäckén, som förer bort Myntet, löper in igen hos dem såsom en stark ström, som ersätter med större ymnighet, deras Penninge-utförsel.

Skulle någon widare inwända, att ju mera Penningar wi använda uti Handel, ju mindre afgång måste wi hafwa på våra Waror. Så anser jag detta öfwen så orimmeligit, såsom man wille säga: att de Folk-slag, som för detta behöft wårt Klåde, Bly, Len, Järn, Fisk och dyligt, skulle härefter betiäna sig af wåre Penningar i stället för sådane Waror: eller att Köpmannen skulle försumma taga Waror, som kunna gifwa honom winst och i stället taga Penningar, som alltid blifwa sig lika. Eljest finnas ock sådane Folk-slag, som wi ej kunna handla med, utan genom reda Penningar, såsom Ost-Indien, hwarifrån wi likwäl hämta Waror, som gifwa oss mycken winning; ehuruwäl de nu genom wår Handel börjat bruka wårt Bly, Len, Klåde och dyligt, som ansenligen ökar wår affättning.

Ändteligen kunde någon göra det inkast: Att de Folk-slag, som efterlåta utförslén af reda Penningar, tillåta sådant för det de ej hafwa stelfwa någre Waror att drifwa Handel med: Men som Naturen försedt wårt Land med öfverflöd på Wa-

ror; ty böra wi ej råtta öf efter deras förehållande. Swaremot swaras: „Att om wi genom myckenhet af Waror kunna byta öf till allt det wi behöfwa af främmande, huru skulle då någon kunna twifla, att wåre utfände Penningar, jemte warornes Winst, ej skulle uti öfke Skatter och Rikedomar till öf komma åter.“ Och alldenstund de Folkslag, som få eller inga Waror ega och uti Handelen använda bara Penningar, lika fullt ega öfwerflöd af dem och annor Rikedom, så frågas huru de förswärfwat sig de samma? Hwaruppå kan ej annat swar följa, än att det skedd genom den Handel, som de med Penningar drifwit uti främmande Land; Ty som de inga Gull eller Silfwerbårg ega, och så Waror vertill, så har det ej kunnat ske på annat sätt.

Alla Människans gärningar böra wäl öfwerwågas, och då wi uti detta ärende göra det samma, så finna wi ganska klart, att denne saken till sin början och slut hafwer ett wida skildt utseende, ja, twårt emot det man billar sig in, som gemmenligen kommer deraf, att man ger noga akt på begynnelsen och tager ej wara på utgången. Besse wi Åkermannens göremål, som wid Sådes-tiden kastar sitt Korn i jorden, utan att tänka på skörden, så böra wi anse honom för galen; Men då wi uti Skördanden märka wälsignelsen af hans arbete, befinna wi att han giordt förnuftigt och klokt. På samma sätt sker med all ting, som man ej med nog eftertänka öfwerwåger.

5. CAP.

Den utländske Handelen är endaste Medlet, att öka priset och inkomsterne af wåre Landt = Gods.

Det är ett allmänt Ordspråk, att ymnoghet eller mangel på Penningar, är orsaken till dyrhet eller godt pris. Dese Penningar winnas eller förloras igenom utländsk Handel och desß öfwer- eller under-wigt, Ballance kallad, som öfwanföre är bewist. Alltså står nu åter, at wisa skillnaden emellan den ymnoghet som är skenbar, och ett märkeligit öfwerflöd af Penningar, som Handelens olika styrkel kan åstad komma. Ty såsom åtskillige medel gifwas, genom hwilka Penningar bringas uti ett Land; Så tiåna dock likwål ej alla till desß förkofring, utan en del lända till Landets märkelige skada och utarmande, genom de många olågenheter, som dylite ändringar föramed sig. Såsom, om allt wårt Silfwer myntades, hwilket ej utan högsta nödtwång ske bör, så skulle det wål till en tid hos oss orsaka öfwerflöd på Penningar; Men alldenstund wårt Silfwer derigenom blefwo så mycket beqwämare, att föra utur Riket, så skulle det ganska litet båta oss och wåre Penningemedel snart förswinna, antingen wi förtårde mera af främmande Waror, än wårdet wore af wåre Warors utförsel, eller wi wordo twungne att underhålla käftsamma Krig till Lands eller Sids, hwaråst Krigsfolk med underhåll och beklädning, ifrån andre Orter än wåra, måste försjas.

Om wi ock tillåto, att främmande Mynt skulle wara hos oss gångbart öfwer des inwärttes wärde och godhet, jemfördt emot vårt eget, eller afflä eller ock förhöja vårt Mynt, i tanka att dermed winna hymnoghet uppå Penningar. Så följa deraf stora swårigheter och mycket ostick, som nedansföre skola wisa. Nu skulle wäl synas, såsom Myntet öfades härigenom; Men wi blefwo dock deraf ej rikare, mindre skulle wi länge behålla de skatter, som wi förwårswadt på detta sätt. Ty anten Engelske Köpmån eller de främmande föra Penningar in, så sker det uppå de Waror, som redan blifwit utförde eller därefter skola utföras. Deraf kunna wi ej hafwa någon fördel, med mindre förberörde fel blifwa hämmade, anten det kommer igenom öfwerflödig förtåring af främmande Waror här i Landet, eller Krigsmagtens underhållande utomlands; Ty det är en nödwändighet till Handelens jämnwigt, att wi måste betala till de främmande deras fordringar för det de lefwererat, fast det ock skulle ske med förlust af Myntet eller fara af Confiscation och Beslag, när de föras ut.

Med så ord sagt, så blifwer slutet af alt detta: Att wi behålla endast de Penningar uti Landet, som genom öfwerwigten uti Sandelen föras in eller blifwa qware; Så att wåre Landt-gods och deras affkomster endast genom sådane Penningar och ej på något annat sätt förföres och sättas i wärde. Ty när Köpmannen wunnit en hastig afgång utom lands på Kläde och andre Waror, då upköper han på nytt större myckenhet af de inhemske, som han till utlämningen säljer

fäljer, hwarigenom wår Ull, så wål som andre Waror och fölgakteligen Landmannens inkomster lliga till högre Pris. Så att Penningar på detta sättet wundne och till öfwerflöd i Landet bragte, gifwa mången lägenhet att handla till sig Landt-gods, och ju flere köpare, ju högre är Gudsens pris och wårde. Men så snart wår utrikes Handel, anten igenom lättia och försummelse i Landet, eller öfwerflödigt bruk af främmande Waror, eller ock Krig och andre tillfällen studsar och mister sin framgång, hwaraf följer Warornes mindre afgang och Köpmannens utarmande, så måste alle sådane fördelar uphöra och priset på Landt-gods en dageligen aftaga och falla.

6. CAP.

Att Gull och Silfwer ej kan behållas i Spanien, genom det gifne Förbud mot utförslen deraf.

Spaniens förnämsta skatter bestå af de Wäst-Indiske rika Gull- och Silfwer-grufworne, som gör det Riket mågtigt nog, att både hålla tillsamman sine widt spridde Länder, som ock uti Freds och Krigstider förse sig med alt det de behöfwa till nödtorft och wårn. Och fast än att Spanien på alt upståndeligit sätt sökt att utestänga alle andre Folk ifrån delaktigheten deruti; Likwål hafwa de fått tillfälle igenom Spaniens torftighet och förde Krig, att dela deras skatter med dem. Zbland de Spanskas medel att hindra andras deltagande uti sådane skatter är den Handel märkelig, som de beghynt att med sine Wäst-Indiske

Penningar drifwa uti Ost-Indien. En sedan de funnit sine Länder i Europa och Indien förswaga, att förse sig sielfwa med det som de behöft, hafwa de för Wäst-Indiens Silfwer upköpt Ost-Indiske Waror, och sedan för dem bytt sig till sådane, som de af andra behöft. På detta sättet hafwa de hindrat, att deras Gull och Silfwer ej kommit uti deras Grannars händer, hwars magt de ej welat dermed öka, utan hållit det för en nyttig Stats-Regel, att håller unna dem till de widt aflägne Indianer, än omgränsande Herredömen. Denna Spaniorernes slughet är så mycket märkeligare, som de för hwar Styck von Uchten som de fördt till Ost-Indien, genom de berifrån förde Waror kunnat winna uti Europa fem gångor så mycket, medan de haft denne Handel allena. Men nu hafwa England och Holland, samt andre Folk-slag delt winsten med Spanien, sedan de sielfwe börjadt samma Handel.

Eljest är att märka, det Spaniske Skatterne måste ur Landet, emedan de ej ega inländske Waror, att byta till sig dem de tarfwa, hwarföre Penningarne måste fylla bristen. Dessutom gå deras skatter sin kos igenom de ständige Krig, som de underhålla, så att de spridas till alla Orter i werlden, ja ock, till deras egne fiender, dels genom Repressalier, men serdeles i det Spanien håller sin Krigsmagt af främmande Folk och på långt aflägne Orter, så att de ej kunna förses med nödörftig Klädnad och Födo hemifrån, utan måste upköpa alt detta ifrån andra Orter för redva Penningar. Sådane Krig äro mycket skiljaktige ifrån dem,

Dem, som en Konung förer på gränsen af sitt land, eller med sin Flotta, emedan allt det som Öfverheten på Krigsfolket kostar i lön, det gifwes af dem ut igen för deras nödtorfter och således blifwer i Landet, fast det ej finnes i Konungens egen skatt. Deremot ser man, att Spanien i lit på sina skatter gör stora Krigståg i Tyskland och annorstädes, hwart de måste föra sina Penningar, som således gå utur Landet och orsakar där stor brist på Silfwer, som äfwen sker då, när Fienden hindrar tillförflen deraf, så att de Spaniske ofta warit twungne bruka Kopparmynt, som både skadat deras Handel och utarmat Undersåtarna.

Således hafwe wi här af sedt, på hwad sätt Spaniens skatter af Gull och Silfwer spridas ut till många Deter, nu wele wi undersöka på hwad sätt och huru mycket deraf, som hwart och ett Land drager till sig. I bland dem får Turkiet ingen ringa del, fast det ej drifwer någon Handel med Spanien. Detta synes wäl strida emot hwad som förut blifwit sagt, att samma Penningar genom främmande Warors inköp af Spanien äro utspridde till andre. Men till att förstå denne omgången rätt, måste man nogaakta: Att alla Goltslag, fast de ej hafwa Gull- och Silfwer-Grufwor, icke destomindre ega ena handa säkre medel till att förwärfwa sig Penningar, genom den utrikes Handelens öfverwigt. Det fordras dertfore ej nödmändigt att man skal handla med det folket, som äro egare af desse Förmåner, utan det är nog att man drifwe sin Handel på de förömrörde Grunder. em

Om man tager förwist, at Engelland uti dess Handel med Spanien winner årligen 500000 Styck von Achten, och wi förlorade åfwen så mycket uti den Turkiske, och för den orsaken föra samma Penningar dit, att betala wår skuld med, så hafwa Turkarne och ej de Engelske wunnit denna summa, fast de förre ej haft någon Handel med Spanien, hwarifrån likwål Penningarne äro komne. Widare om Engelland, som i så måtto drager förlusten af den Turkiske Handelen, winner dubbelt af Frankrike, Italien och andre Land, så blifwer icke desto mindre, igenom öfwerwigten af en dylik Handel, en behållen winst för Engelland af 500000 Styck von Achten. På lika sätt har sig Handelen emellan de öfrige Folk-slagen, både hwad sättet och andelen angår, som stelswa storleken af winsten.

Men skulle någon fråga: om alla andra winna skatter af Spanien och det allena förlorar? Då swaras dertill nej; Ty lika som Spanien förlorar sine skatter igenom Krig, brist på Waror och att de ej wårda sig om Sanda-slögder; Åfwen så tappa andra Folk-slag igenom Krig och öfwerflödigt bruk af främmande Waror.

7. CAP.

Om den skillnad, som är uti winsten af utländske Handelen.

S Reggehanda slags winst kan flyta af Handelen med utrikes Orter.

Den Första, då Landet och det allmänna förförfas; Men Köpmannen tager skada. Den Andra, då Köpmannen af sin Handel niuter en skålig winst; men Landet och det allmänna deraf lider för.

förlust och skada. Den Tredie, är den winst, som tillfaller Konungen, fast än både Köpmannen och Landet lida förlust.

Swad det Första widtkommer, så har jag redan förut bewist, huruledes Landsens Skatt och Rikedom kan igenom Handel ökas: fördensfull will jag allenast wisa genom en kårt uträkning, på hwad fört Landet kan winna, fast än Köpmannen tappas sin lössiga winst; Ost-Indiske Compagniet sänder 100000 Pund St. till Ost-Indien och beskommer i wärde hem 300000 Pund. Här är nu klart att Compagniet skulle synas hafwa wunnit tredubbelt; Men kan dock förlora 50000 Pund, så framt det godset som föres derifrån, tages i en orätt Proportion af det fina emot det gröfre, och desse Waror då för tiden kunde wara mindre begärliche i Europa. Ty Frakt, Försäkring, Provision, eller affärtingar hemma och borta, eller Råntan af Penningarne och andre mindre kostnader, kunna ej skattas ringare än som 250000 Pund, då förlusten snart kan finnas, när man härtill lägger första utgiften. Således kunna wi se, att icke allenast Riket, utan och Konungen genom Tull och pålagor kunna ansenligen förkofra sig, fast än Köpmannen förlorar. Detta bör gifwa oss anledning att märka, huru mycket mera som Landet winnar, när allt så wäl lyckas, att Köpmannen tillika med Konungen och Riket draga winning af Handelen. Se Furstlicher Rånt- und Schatz-Kammars. 22. Cap.

För det Andra, kan en Köpman hämta winst af sine Warors införsel, äfwen så landet och dess inkomster aftaga och förtäras genom stora ordning

gar bland Undersåtarna, hwilka orsaka en större för-
 tåring af utländske Waror, än Landets inkomster
 tillräcka, att betala dem med; Och är detta,
 det aldrastörsta ostick både i Rege-
 mentet och Hushålds-ståndet, hwar-
 af armod och yttersta fattigdom
 följa måste.

Till det Tredie: Ghuru nu både Köpmannen
 och Landet samfåldt eller särskildt, kunna uti Han-
 delen lida stora anstötter och skada, så är dock Ko-
 nungens winst af Tullar och andre pålagor af han-
 delen alltid wiß. Dock bör detta ej så förstås, som skul-
 le Konungen wara utan skada, fast halfwa Handelen
 minskades. Ty som wi nu förtiden räkna wår Han-
 del af in- och utförsel till Fyra och en half Millio-
 ner Pund årligen; Så skulle wål hända, att Ko-
 nungen uti Tullarne wunne wid lag 20000 Pund
 mera, om wi med 200000 Pund öfte inkommande
 Warorne; Men Landet skulle twårt emot förlora
 des 200000 Pund, som det anwände på dylika öf-
 werflödige Waror. Deras kan ju ej annat följa,
 än Konungens stora förlust, i ty Landet och Un-
 dersåtarna på detta sätt förswagas, så framt så-
 dan oförsigtig hushållning genom goda Stadgar
 och stränge Ordningar ej warder i tid förebyggd.

8. CAP.

Det inhemske Myntes förhöjande el-
 ler afslag, kan hwarcken befordra främ-
 mande Benningars införsel, eller hin-
 dra wårt Mynts utförsel.

SS Myntet uti ett Land plågar gemenligen på tre-
 handa sätt ändras. 1. När

1. När hwart slag efter sin art, anten förhöjes öfmer, eller slås under des förra gång och wärde, så att det gäller flera eller mindre Pund, Skilling eller Pens, än som förut.

2. När bemelte Mynt ändras till sielfwa wigten, men behåller sitt förra wärde och Pris.

3. När det till sielfwa finheten uti Gull och Silfwer förbättras eller förringas, och likafullt gäller så mycket som förr.

Wid alla händelser af brist eller ymnoghet på Penningar uti ett Land, insinna sig gemenligen Personer, som med sina snälla påfund, tro sig kunna stoppa bristen och behålla ymnogheten. „De falla gemenligen på Myntets ändring och mena att des förhöjning uti wärdet, skal förmå främmande att föra det in, i hopp om winning; Och däremot, att des affslag uti wigten och finhet, skal hålla det qwar i landet, efter som ingen kan föra det ut med fördel. Sådane fara så mycket mera willse, som de endast ställa sin affigt på begynnelsen och ej på det som deras följer, hwarpå likwål alla våra anstalter böra grunda sig.

Här bör jag anmärka, att Penningar äro det rätta måttet icke allenast till våra inhemske Waror och egendom, utan ock af hela vår Handel med främmande; Swilka dersöre med stor åhoga böra hållas wid sitt rätta wärde och wig, att dermed förekomma all den oreda, som des ändring altid förer med sig. Ty om det allmänna måttet hwarester våre warors Pris är staldt, först ändras hemma i Landet, så måste ock wärdet af våre Landt-gods, afstaden och andre Waror, så in-som utländ-

utländske ändra sig derefter uti ett wist mått. Och
 ehuruwäl detta i början sker, utan märkelig kän-
 ning för en del, så måste dock saknaden efter hand
 märkas hos alla, efter som det påsatte namnet af
 Pund eller Skilling ej räknas uti Handelen, utan
 Myntets inwärtas wärde efter halt och finhet.
 Deutom hafwa wi såga orsak att förhöja priset
 på wåre Penningar, när wi bestinna den myckna
 fördel, som Spanien derigenom skulle winna; och
 ty wore det ej annat, än förhöja en utrikes Ko-
 nungs waror, till wår egen skada. Ej heller kun-
 na sådana ändringar, som skada Undersåtarna,
 gagna Öfwerheten; ty ehuruwäl utmyntningen till
 lättare fot, skulle synas kasta någon winst af sig på
 en gång för Konungen, så skulle alt detta snart
 förloras igen uti Kongl. Maj:z inkomster, i det
 man betalte utlagorne med Penningar, som wore
 af ett ringare inwärtas wärde, än tillförne. Der-
 före kan ock ej sägas, att sådan allmän landets
 förlust kommer Konungen till nytta, aldenstund
 alla Undersåtarna uti deras räntor, afrad, skul-
 der, waror och reda Penningar, hwarefter sin an-
 del skulle lida en märkelig saknad, emot den rin-
 ga winst, som Konungen kunde hafwa af utmynt-
 ningen, hwilken winst ej kan jemföras emot den all-
 männa oredan, som på en sådan ändring skulle
 följa. Ty wansedt de som här i Landet ega fem
 eller Tio tusend pund mer eller mindre, räknas wa-
 ra många till antalet, så att summan tilsamman
 utgör många Millioner, så hafwa desse dock ej
 på en tid sine reda Penningar i händerna, eme-
 dan hwar förständig Köpman ej behåller hos sig
 mera deraf, än hwad som kan tarfwas till hans
 hus

hushålls dageliga utgifter, som kan vara 40 eller 50 Pund Sterling, det öfriga använder han till sin Handels förköfning hos åtskillige människor, så att man bör föreställa sig, att en liten summa Penningar afgör genom en riktig anläggning stora ärenden ibland människor. Desutom bör man weta, att en myckenhet af vårt gamla Mynt af nötande är wordet lättare och skulle således kasta liten eller alsingen Mynt-skatt af sig, men i synnerhet skulle våre waksamme grannar så tillfälle häras, att föra vårt wigtiga Mynt utur Landet, och i des ställe föra in det lättare omprågladt: det är ock ingen twiswel, att någre af våre medborgare torde understanda sig deltaga deruti, samt med all faras föraktande mynta här hemma, så att Konungen af denne ändring torde hafwa mycken ringa fördel att wänta.

Här torde någon inwända, att der Konungen höjer Myntet, skulle det orsaka mycken tillförsel af Penningar ifrån andra Land, såsom wi ej länge sedan förfarit, att förhögningen af vårt Gull till 10 för hundra de hafwer dragit in i Landet en sibrre myckenhet Gull, än wi någon tid förut haft. Nu som jag ej kan neka dertill, så will jag allenast påminna, att denne förhögning på Gullet varit orsaken, att störste delen af vårt Silfwermynt blifwit fördt ur Riket; Ty som det ej högdes i lämpeligit mått därefter, utan blef uti des wanliga gångbarhet, så tog Köpmannen sig deraf anledning, att föra ut Silfwermyntet och heller återföra Gull, än som andra Waror. Därjemte, och om wi med sådane ändringar i myntet bröto de utländske Handels

Dels-stadgar, så äro andre Regenter strax redo att göra det samma som wi, hwar blifwer då vårt hopp? Men om de ingen ändring gjorde, så kunna wi lifafullt ej wänta någon fördel. Ty om den främmande Köpmannen som införer sine Waror, finner våra Penningar stegrade, måste han då icke wänta med försäljningen till des de kunna säljas högre? Och måste icke Wärelen med främmande Länder i lika mått stiga mot våre Penningar? Nu som allt detta otwifwelaktigt följer, hwad skal kunna hindra, att vårt Mynt ej skulle utföras med äfwen så stor fördel sedan det blifwit förhögt, som förut?

Men här kunde någon säga, att en ymnig tillförsel af främmande Mynt och Silfwer skulle nödwändigt följa, om wi högde vårt Mynt och andra Foltslag låto sitt blifwa i des fordna stånd. Om så hände: då måste införslen af detta Silfwer ske, antingen af den Köpmannen, som redan fördt våre Waror ut, eller ock tänker att nu köpa dem; Men derwid är klart, att detta ej låter sig göra med någon större fördel för oss, sedan Myntet är stegradt, än som förut; Ty så framt detta främmande Mynt eller Silfwer till våre Pund, Skilling och Pens uträknadt, är mera wärdt än som tillförne, hwad kan då der med winnas, när vårt Mynt uti sig sielf är lättare och ringare, men det främmande upstegradt i lika mått derefter. Af hwilket allt kan klart synas, att dese nya påfund, hwarfen äro tänklige medel att bringa rikedomar i Landet, eller att bibehålla dem hos oss, sedan wi wunnit dem.

9. CAP.

Att tillåta utländska Mynt gälla mera hos oss, än deras halt är emot vår Myntfot, det kan ej öka Penningar och egodelar i Landet.

En klok och Förständig Köpman försummar icke, att lära känna allahanda slags Mynt, jämnfördt till dess wigt och finhet emot vårt, så det han så mycket bättre må kunna styra om sin Handel och Wärlar, där han plägar handla och så medelst noga weta sin winst och förlust. Nu twiflar jag ej, at wi äfwen handla på sådane Orter, der så eller inga Waror finnas, som äro tjänlige till vårt bruk, och måste derföre föra därifrån reda Penningar, dem wi anten styra till andra Orter, att där upköpa nödige Waror, eller ock föra dem hem. Ty synes att mycket större ymnighet af främmande Mynt skulle inkomma, där det med Konungens tillstånd blesse gängse i Landet och kunde gifwas högre ut, än det kan myntas till Sterlingswårde, hwar igenom Landets egendom skulle ansenligen förkoftras. Men när alla omständigheter noga betraktas, så ser man att detta medel, till ökande af wåre skatter är fotadt på äfwen så swag grund, som de förromtalte. En Först bryter en sådan tillåtelse den om Wärlar faststälte lag och wana, som snart skulle beweka andre Regenter, att bruka samma medel emot oss, kanske ock skadeligare, och således göra vår affigt till intet.

Till det Andra, och så wida Penningar äro det rätta måttet af all vår öfrige egendom, och främ-

mande Mynt tillåtes att blifwa gångse hos oss, öfwer des wårde emot wårt egit, så följer deraf, att en olika och oråttrådig delning sker ibland Undersåtarna, i det wår egendom går under ett falskt och orått mått.

Till det Tredie: Så framt winsten emellan wårt och det utländske Myntet wore ringa, då skulle upå en sådan ändring ringa eller ingen införsel af främmande Penningar följa; i ty Köpmannen då håldre förde in Waror, af hwilka han kunde wånta någon större förtjänst. Deremot och så framt winsten på främmande Mynt emot wårt wore ansenlig, då skulle allt wårt Sterlings Mynt dragas därmed utur Landet; Ty står det fast, att af desse och alla andre medel ej någon winst står att förmoda, utan allenast uti öfwerwigten af wår allmänne Sandel med främmande Golt-slag, som jag än widare påtager mig att bewisa.

10. CAP.

Det Påbud, som förbinder främmande Köpmän, att föra ut så mycket i wårde af wåre Waror, som de förddt in af utländske, kan ej öka eller i Landet behålla Penningar.

Det är ingen mindre möda och Wetenskap, att förwara Penningar uti Landet, än som förtjänna och öka dem, aldenstund både deslarne skola wårtställas genom enahanda medel. Första anseendet tyckes wål, som skulle det wara ett godt och Lagligt medel till wår förmågas ökan-

de

de att pålägga de främmande, till att i wårde utföra så mycket af wåre Waror, som de infördt af sine: Men när det noga öfwerwäges, så håller det ej sticK. Ty såsom alla Folk-slag i enahanda affigt betiåna sig af utländsk Handel, så kunna wi lätteligen se förut, hwad andre Folk-slag skulle göra däremot, när wi besinne, att wi med Handelen, ej allenast söka affättning på wåre egne Waror, utan ock att förse oss med nödige Waror ifrån andre, samt öka wår rikedom. Detta sker på åtskilligt sätt, efter orternes beskaffenhet och wår nödsorft. Såd som till bewis: Uti somlige Länder sälje wi wåre Waror och hämta deras Gods eller någon del i Penningar; Uti andra Länder sälja wi wårt Gods och föra derifrån bara Penningar, emedan där finnes få eller inga Waror, som äro oss nödige: Uter hafwa wi på några ställen nödigt, att förse oss med deras Waror, men de behöfwa ej något af oss; och ty använda wi där de Penningar, som wi förwårswadt oss annorstädes. Således betiånar den ena Lemmen den andra infördes efter Handelens lopp, som sig ombyter efter tidernas skiften, af hwilka Lemmar hela Handelen, såsom Kroppen af Lederne warder förd och fullkomnad. „Detta angelågna wårkets styrka måste af-
 „taga och dusna, så snart dess nyttiga sammanhang
 „genom öfwerflöd hemma, twång utom Landet, på-
 „lagor och inifrån hemma eller bort uti sitt
 „sticK warder rubbat.

Wid detta tillfälle will jag allenast korteligen tala om inifrån hemma. På trehanda sätt, skaffar Köpmannen sig det Gods, som han

ifrån andre Orter föret hem, anten genom Waror, Penningar eller Wäxel. Men en särdeles hos oss uprättad Stadga förbiuder ej allenast att handla med Penningar, som synes hafwa någon skenbar rättwisa med sig, utan ock Wäxelens bruk. Detta slår i full all god Handels-lag, och är en ohörd sak på alla de ställen, som wi handla.

Wi böra dertfore Först noga märka, att alt det wi pålägga de främmande hemma hos oss, det blifwer en Lag för oss sielfwe i deras Land, särdeles där wi drifwe vår förnämsta Handel, tillika med våra wälsamme Grannar, som ej försomma att genom sådana anledningar skaffa sig lika frihet med oss. Således skulle wi ej allenast förlora friheten och utwägarne, som wi nu ega, att skaffa rikedom in uti landet, utan ock hindra affättningen på Waror, som wi nu skeppa ut till åtskillige Orter. Dertmed skulle vår Handel och Rikedom på en gång förfalla.

Till det Andra: om wi nu mera än som tillforene, efter bemelte Stadga förtrodde våre Warors utförsel till främmande, så följer att det samma affäres för våre egne. Och wore det oskäligit att rycka winsten och Siöfarten ur våre Köpmåns och Siöfolks händer. Desutom skulle det allmänna deras känna en märkelig saknad, att wi då sålde våre waror till de utländske för lägre Pris, än wi sielfwe kunde bringa dem ut i deras Land, som blifwit bewist uti det tredie Capitlet.

„Till det Tredie: emedan redan bewist är, att
 „väre Penningar måste föras utur Landet, så framt
 „wi förtära mera af de utländske Waror, än som
 wi

„wi kunna betala med wåre egne; huru är då
 „möjligt att förekomma Penningarnas utförfel,
 „fast wi ock inifrånkte de främmandes Handel och
 „lemnade wåre egne fria händer? Och huru kunna
 wi förbiuda de utländske att bruka sådane medel
 till sin fördel, som wi begynt? Eller om wi, ge-
 nom någon ohörd Stagda wille inifrånka dem wå-
 ge, att på ett lika sätt betala hwars annars Wa-
 ror, månne wi då ej förderfwa hela Handelen på
 en gång? Beröfwa Konungen sin Tull, och Lan-
 det sin winst? Ty sådan inifrånkning hindrar myc-
 ken Handel; Aldenstund den stillnad, som är
 emellan Orternes och den deraf flytande mer eller
 mindre torftrighet utwidgar Handelen och gör, att
 somlige både inifrånka och utföra Waror: Andre
 skrappa allenast ut, och åter andre, föra dem allenast
 in. Somlige gifwa sine Penningar på Wäxel:
 andre taga hänom: En del föra Penningar in, an-
 dre föra dem ut, allt som wi anten sparsamt eller öf-
 werflödigt hushålla hemma i Landet. Dersöre, Om
 wi allenast mot en skadelig öfwer-
 flöd hålla strång och alfwarsam Lag,
 så skal alt det öfriga rätta sig deref-
 ter; Men förutan detta äro alla andra
 författningar fruktlöse, både att förs-
 wara och behålla Rikedom i Landet.

Utterst om någon wille säga: Att om de in-
 hemste, så wäl som de främmande blefwo pålagde,
 ett endast handla med Warors bytande, så skulle
 sådant hålla wåra Penningar i Landet; hwood
 skulle wi winna dermed? i ty Penningarnas inför-
 fel

fel worde ju hindrad igenom den ymnoge Hande-
 lens undertryck, som wi likwål niutit frukten af,
 medan den war tillåten; Är icke denne boten wårre,
 än som sielfwa sukan? Och skole wi icke då blif-
 wa likare trälaktige Jzlandare, än frie Engelsmän,
 sedan Konungens inkomster, wåre Köpmån, Siö-
 folk, Siöfart, Handa-slögd, Konst, Wetens-
 skaper, Landt-gods, Rikedomar och alle andre
 förvelar, tillika med wår Handel blifwit förswaga-
 de och ändteligen gå under. Men wi hoppas båt-
 tre än så, säga somlige; ty Stadgans affigt är,
 att de främmande skola wara twungne, att taga
 wåre Waror för sine i betalning och därigenom måste
 Penningarne stanna i Landet: Swarjemte wi ej
 twifla, att desutom kunna föra ut mycket af wåre
 Waror och wårdet derföre uti Penningar in igen.
 Nu och ehuru med förut anförde skäl ogrundan här-
 af blifwit bewist, så will jag dock gifwa detta med, på
 det twisten må komma till ändskap. „Doch så snart
 „någon kan wisa, att andre Folk-slag förtära och
 „bruka up mera af wåre Waror, än som wi nyttia
 „af deras tillwårkningar, då måste jag tillstå att den
 „öfwerwigten kommer öf till gods i Penningar,
 „fast än ingen sådan Förordning wore till, som för-
 „denskull icke allenast är fruktlös utan ock skadelig,
 „lika såsom andra instråkingar af dylik beskaf-
 „senhet befinnas wara, när de rätteligen blifwa
 „undersökte.

II. CAP.

Att det ej kan öka wår Rikedom, om
 Köpmånnerne, som föra ut Fisk, Korn
 och Krigs-redskap pålades återföra en
 del

del eller hela wärdet deraf uti reda Penningar.

Sjöfsmedel och Krigs-redskap, äro för en Regering så angelägne, att det synes wara nödwändigt, anten förbiuda des utförsel, eller ock, när ymnogheten deraf kan tillåta utförslen, att då pålägga Köpmannen, deremot skaffa reda Penningar in i Landet; Detta synes wara både billigt och lätt aldenstund Spanien och andre, Pennings-utförslen gerna tillåta emot sådane Waror, fast det uti annor händelse strängeligen är förbudit. Detta medgifwer jag wara sant: men härwid måste wi förgåta; Att alla utwägar och medel, som drifwa och bringa Penningar in uti Landet, göra dem detsföre icke strax till wår behällne egendom. Ty sådant sker endast genom en laglig winst, och en sådan winst kan omögeligen fås på annat sätt, än genom wår Handels-ballance eller öfwerwigt, som igenom sådane inskränkingar minskas, hwarföre de ock hindra tillväxten af wår Rikedom. Satsen är klar och behöfwer inga flere bewis, så framt icke någon wore så sätunnig, att han ej kunde begripa att dese inskränkingar hindrade utförslen af wåre Waror. Men om man ock gifwer detta med, så sku wi dock besinna, att Landet wid årets slut ej skulle ega ett öre mera, än tillförne, fast man pålade Köpmannen, att föra in reda Penningar för de utförde Lifsmedel och Krigs-redskap; Ty alt det som genom detta twång blifwit på ett sätt indragit, måste på ett annat åter dragas ut; Af orsak, att det blifwer endast hos oss qwar, som är wun-

nit och uti Rikets egendom inlifwat genom wår Handelsballance eller öfwerwigt. Såsom, om en Engelsk Man Handlar upp om året af en främmande, Waror till 600 Pund Sterlings wårde; men säljer deremot till hån om af sine egne för 1000 Pund och derföre straxt toge Penningarne i händer; Så blifwer wid räkningens eller årets slut, ej mera Engelske Mannens egendom, än som 400 Pund, hwilka flyta af samma Handelsballance eller öfwerwigt, så att den öfrige delen af desse 1000 Pund gått tillbaka dit, dådan han först blifwit tagen. Detta må således göra tillfyllest att bewisa, det allenast så mycket Penningar stanna qwar i Riket, som wi genom wår Handelsöfwerwigt kunna förtiåna, och icke mera, ehwad påfund wi må söka upp, att locka eller drifwa dem in uti Landet.

12. CBP.

Wårt Mynts underslag (Valvation) eller mindre wårde uti Wärel Sedlars gifwande eller tagande in- eller utom Riket, kan ej hindra wårt tilltagande i Rikedom.

„**S** Wärel-Bref är ett brukeligt medel, hwar-
 „ igenom Köpmannen, som lefwererar Pen-
 „ ningar uti det ena Landet, kan få dem igen uti ett
 „ annat, efter det wårde, på det sätt och tid,
 „ som aftalt är, till nyttig tjenst för dem bägge,
 „ som derigenom undwika, att föra Penningar ifrån
 „ det ena Landet till det andra.

Deße

Deſe Wärlar blifwa ej slutne efter någon likhet af myntens inbördes värde till deras wigt och finhet, aldenſtund den ſom afgifwer ſine Penningar, (Remittent) anſer derwid ſin fara och tiden af deras utebliſwande: deſutan kommer öfwer eller underſlaget, ſom plågar kallas Valvation, af Penningarnas myckenhet eller mangel på de orter och ſtällen, hwaråſt Wärlarne göras eller ſutas. Såſom när många utbiuda ſine Penningar (Remittenter) här, emot Wärel på Amſterdam, då gifwes dem ſom penningarne emottaga (Tracent) lågenhet att underſlå deras värde, och däremot höja Wärlarne ſå mycket mera till ſin fördel. Men twårt emot och när här finnas få, ſom ſöka öfwer göra ſine Penningar (Remittenter) till Amſterdam; Då bliſwer wårt Mynt högre ſkattat och Wärlarne aſſlagne till Penningetagarnes (Tracentens) förluſt, men hans fördel ſom dem gifwer. Häraf ſe wi, att ſåſom ymnoghet eller brift af Penningar i Landet är orſaken, att Priset på alla Waror ſtiger eller faller; Så har det uti Wärel Handel en deremot ſtridande wärkan, hwartill wi nedanföre ſkole anföra orſakerne.

Som nu ymnoghet eller brift på Penningar gör Wärelen hög eller låg; Allſå är Öfwer eller Underwigten i handelen Källan och Hufwudorſaken till Penningeförråd eller brift. Denne Handels wigt, är anten Allmän eller Beſynnerlig; Wår Allmänne Handelswigt kallas, då hela wår års handel bliſwer räknad tillſamman och öfwerſlagen, ſom förr är omtald. Den Beſynnerliga
är,

är, när vår Italienske, Franske, Turkiske och Spaniske handel med mera serstildt betraktas. Denne senare visar oss, hwaråst våre Penningar war-
 da högt eller ringa värderade; Ty fast än att hela vårt Lands ärliga utförsel, kan tillsamman rå-
 knad, stiga öfwer värdet af det, som föres in,
 hwaraf följer att den öfrige delen måste godt göras
 oss uti reda Penningar; Så har dock den Besyn-
 nerlige Handelen uti Wäxelen en hel annan wer-
 kan. Låt oss hålla före, att Nederländerne bragte
 till oss Waror af större värde, än de af oss toge;
 Uti en sådan händelse bortföra de Nederländske
 Köpmänne ej allenast våre Penningar, för de-
 ras Saldo eller öfwerwigt, utan våre Penningar
 blifwa ock af anamare (Tracenter) ringare värde-
 rade uti Wäxelens lopp eller Cours, för den ymnog-
 het som måste öfwergöras härifrån: Och twärt
 emot om wi föra till Spanien och andre Folkslag
 större värde af Waror, än wi bruka up af deras,
 då föra wi ej allenast Penningar utur deras Land,
 utan warder ock deras Mynt i Köpmans-Wäxelen
 under- och vårt öfwerlagit, eller Valverat.

Någre förmena wäl sig kunna bewisa, att wä-
 re Penningars underslag uti Wäxel-Coursen or-
 saka deras utförsel; Ty, säga de, wi se dageligen
 att en stor myckenhet af vårt Mynt föres öfwer till
 Holland, hwaråst det blir gångbart, och derföre
 är det en stor fördel, att föra reda Penningar öf-
 wer. Nu ock till att wisa skadan genom Wäxelen
 anföra de, om 100 Pund St. här lefwererade,
 uti Wäxel så mycket underslås, att 90 Pund i
 Mynt öfwerförde, kunna i Amsterdam betala denne
 sum-

Summa, är då icke underslaget af vårt Mynt, som orsakar utförslen? Detta inkast besvaras med det, jag bewisar, att ej underslaget i Wäxelen, utan Hållands öfwerwigt uti Handelen är orsaken till wåre Penningars utförande; ty om hela wår Nederländska Handel årligen bestego sig till 500000 Punds wårde, och desse Waror af Hålländarne sielfwe fördes hitöfwer, och wi sielfwe bragte däremot till dem Waror allenast för 400000 Pund, wore då ej klart, att Holländarne med Engelsmannen af desse Warors wårde, allenast kunde wäxla mot lika Pris 400000 Pund: det öfrige som Holland genom Handels öfwerwigt wunnit, hade nödwändigt måst föras ur Landet, om ock aldrig någon Wäxel varit till. Ty när Holländarne för sine Waror föra ut wåre Penningar, och wi emot Waror deras Mynt, så blifwer efter den förut tagne grunden, 100000 Pund wår rena förlust, som uti redbare medel måste föras ut.

Nu kunde så hända, genom den ymnighet af Penningar, som således af Hålländarne för Wäxlar bödes ut, att wåre Penningar här blefwo underslagne till 10 för hundra, så är klart, att Holländaren måste här gifwa 440000 Pund, att derföre få Engelländarnes 400000 Pund i Nederland, så att allenast 60000 Pund återstå till att jemka räkningen emellan Holländarne och oss, som komma att föras ut i redbart Mynt. Här af kan man se att underslaget af vårt Mynt uti Wäxelen, ej drager Myntet utur Landet, som någre mena, utan är håller en orsak att det i så mycket mindre myckenhet föres ut.

Låt oss nu taga den Händelsen, att wi förde så mycket Waror till dem, som de till oss, så att hwardera kunde igenom Wäxel få sin betalning för sitt sålda Gods; Men att Holländarne för någon winst toge en del af sin betalning och förde bort uti Penningar från Engelland. I sådant fall följer, att Holländarne måste blifwa oss emot wåre Waror äfwen så mycket skyldige, som de utfördt i redbart och wi fördenskul twungne att föra äfwen så mycket Penningar ifrån Holland, som de fördt ifrån oss. „Deras ser man, att allt det som föres ifrån oss inom wår Handels-wigt aldrig är någon förlust, emedan det på slutet måste komma till oss igen. Men deremot att endast det ländert till wår saknad, som wi förtära af främmande Waror öfwer det, som wi med wåre egne kunna betala, och andre Folkslag således uti deras Handels-öfwerwigt draga ifrån oss. „ Fördenskul hafwer Gerhard Malines uti sine många af Trycket utgifne Böcker såfångt bemödat sig inbilla werlden, att underslaget på wåre Penningar i Wäxelen, drager dem utur Landet, som dock är fallst, i det han skyller Wäxelen, såsom ett bimedel för utförslen af Penningarne, det han dock bordt tillägga hufwud-orsaken, som är främmandes öfwerwigt i Handelen; Ty om detta bimedel eller Wäxelen aldrig varit till, så hade i sådan omständighet, wåre Penningar lifafullt måst föras ut. Äfwen så såfångt hafwer han föreslagit ett medel, till att hålla Priset på Wäxel-Sedlar wid Par pro pari eller lika emot hwarannan, genom Öfwerhetens myndighet, hwilket wore ett nytt och i hela werlden obru-

feligit sätt, som ej allenast wore frukt'öst, utan ock skadeligit, det man redan bewist, och will jag nu derföre fortfara med det som följer.

13. CAP.

De Köpmån, som endast handla med Penninge = Wärlar, kunna hwarken öka eller minska wår Rikedom.

SN del Köpmån äro, som ej befatta sig med någre Waror, utan söka endast sin winst af Wärlar. Detta hafwer bragt somlige att tänka, såsom skulle de Penningar, hwilka dese Wäxel-Köpmån bringa in = och utur Riket, ej ega någon gemenskap med wår utrikes Handels-wigt; aldenstund sådane Wäxel-Köpmån, då wårt Sterling-mynt underslås till 10 för hundrade, jemfördt emot bägge Myntens wärde, här kunna taga 1000 Pund och betala dem med 900 Pund, som i redbart blifwit förde öfwer till Holland, och på det sättet winner han efter summans storlek ansenligen på 3 Månader.

Här bör man weta, att fast dese Wäxel-Köpmån ej handla med Waror, så måste dock Penningarne, som de på detta sättet föra ut, nödwändigt flyta af de Waror, som andre Köpmån bragt in i Landet; Så att dese Wärlar således falla in uti wår Handels-wigt, och föra med sig samma wärkan, som att Köpmannen sielf hade skickat dese Penningar ut, det han ock måste göra, så framt wåre Waror warda öfwerwägde af de utländske, som de ock alltid äro, när wåre Pen-

,,nin

ningar warba under slagne, som i föregående Capitel tydeligen är utfördt.

Slika måtto har det sig på andra sidan, då wä-
re Waror öfwerwäga de främmandes, och Wäxel-
Köpmannen drager Penningar öfwer ifrån andre
Land till oss, i det han ej gör annat, än det som
Köpmannen sielf oundwifeligen skulle göra. Men
i dylite fall håller Köpmannen för rådeligare, att
genom underslag i Wärelen, förlora något litet
på Penningarne, än försöka wägespel emot Lag och
Förordningar; det dock en sådan blott Wäxel-
id-
fare icke destomindre gärna gör, i hopp om någon
winst.

14. CAP.

Om den fördel och underbara wärkan,
som någre mena skal kunna skaffas, i ge-
nom Banquierers eller Köpmans Wäx-
lar.

Widock här redan något blifwit talt om Wäx-
lar, Myntets underslag, Wäxel-Köpmän,
och rätta orsakerne till hwarje omständig-
hets wärkan; så synes dock ej wara otänligt, att
widare utföra samma ämne, till styrko af det som
förut blifwit sagt, och att wara en ogrundad Lä-
sare, att ej låta förföra sig af de listige stenbar-
heter, som finnas uti twänne Böcker kallade Lex
Mercatoria pag. 409 och The Maintenance
Of Free Trade pag. 16. Swarutinnan Ger-
hard Malines, ibland många nyttige saker an-
förer de underbara fördelar, som Banquiers och
Wäxel

Wäxel-Köpmän igenom Wärlar stole kunna åstad komma. Men sättet går han förbi, och lemnar Läsaren uti en underbar inbillning om så märkelige hemligheter. Jag kan ej tro att han giordt detta af sakens noghet, efter som jag eljest finner hos honom mycket wetsenskap i andre saker, som han endel sielf skrifwit, endel ock af andra sammandragit, om Handel och Köpmans wäsende. I synnerhet hafwer han grundeligen utfördt sin tanka om Wärlars bruk, sätt och stic, och de därwid förelupne händelser: Och som han till andras nytta haft mycket möda, så förtjänar han derföre berdm; Men på de ställen, som han misbrukat sin insigt för någon egen nytta, det allmänna bästa till skada, där hör hans affigter uptäckas, som jag ock nu tänker gdra. Således är jag sinnad att wisa de rätta medel och orsaker, genom hwilka desse underwürdt warda stälte i wärket, som Malines blotta Wäxrelens wärkan endast tillskrifwer. Men för bättre ordning will jag här först uprepa den synnerliga wärkan, som han uti sin Bok uppgifwit, stola komma af Wäxelen.

Den underbara wärkan, som Malines påstår kunna åstad kommas genom Wäxelen, består i följande stycken.

1. Att kunna med winst anläggga sine Penningar på den Ort man will och Wäxel brukas.
2. Blifwa rik, utan att handla med Waror.
3. Uptöpa hwad Lands Waror, som man will med inbyggarnes egne Penningar, utan att föra något Mynt in, eller des wärde.

4. Samla egendom, utan arbete och äfventyr till Sids.
5. Genom borgande uträtta stora ting, och dock sielf ej ega något.
6. Att weta och uträkna, anten det är fördelaktigare, anläggga sine Penningar i Wäxlar eller föpa Waror.
7. Att noga kunna weta, Köpmannens winst på sålde och köpte Waror.
8. Att winna uppå alla Magters Undersätare, som taga Penningar genom Wäxlar, anten de förlora eller winna.
9. Att föra alla de Rikens Penningar utur Landet, där Undersätarne förtära mer af utländske Waror, än de kunna betala med sitt Lands tillwärfningar.
10. Att draga Penninge = förrådet på det ställe, som en rik Konung det will hafwa.
11. Att draga ett Penninge = förråd ifrån en medellös Prins, som tager sine Waror på ränta, i fall hans fiende står därefter.
12. Att understödia dem med Penningar som wilja upskiuta med sine Warors säljande, till dess Priset stiger.
13. Uptaga Penningar att dermed slå under sig alla nyss ankomna Waror, eller dem som till öfwerflöd finnas, och sedan stegra dem efter egit behag.
14. Att hindra utförslen af en Konungs Mynt.
15. Att draga ut en Konungs goda Mynt emot ett annat, som är ringhaltigare.
16. Förbyta en Konungs swaga Mynt till ett bättre, och sedan betala dem, som samma ringhaltigare Mynt lefwererat med det samma, och dock winna därwid.
17. Laga

17. Taga till sig på någon tid alla Köpmans Penningar, som skole gå genom Wäxel, sedan betala hwar och en med sitt egit, och dock hafwa winst deraf.
18. Skaffa Landet winst af alla andra Fjolkslag, som lefwa af sitt egit Lands waror, och sälja öfwer skatter till andra Orter i werlden, så att både des årliga winst, och deras genom Wäxel förut samlade skatter, skola dragas ifrån dem.
19. Att förstöra Riken och Konungar, som ej gifwa akt på sin styrka, då Köpmannens förmögenhet är så ansenlig worden, att de förnämste rota sig tillsammans, att ställa Wäxelen, som dem behagar; så att när de sielfwe wela öfwer göra Penningar, demå på annan ort emottaga den Regerandes lefwererade Penningar öfwer Myntfoten: och då dem lyster gifwa Wäxlar, betala dem igen på en annan Ort under Myntfoten af Regentens upburne Penningar.
20. Att ega reda Penningar till uphandling af de Waror, som biudas ut för godt köp.
21. Att hafwa Penningar till hands att dermed taga Warorne som utbiudes ifrån andre, och sedan stegra dem efter behag.
22. Att draga till sig ibland en del, ibland och all den winst, som de skulle hafwa hwilka taga Wäxel att handla Waror med, och således låta andra tråla till deras förtienst.
23. Att hålla sine Penningar frie för alla pålagor och afgifter, lika som de ej brukade dem.
24. Att sätta rätt Pris på allahanda Waror, som föras till något Land, och derpå sätta det wärde, som Penningarne hwarmed de köptes, då wore i Wäxelen.

Om jag nu wille roa mig att utförligen beskri-
 wa desse under, så skulle de gifwa mig ämne till
 en tämmelig stor Bot; men jag söker att göra det
 så lätt, som utan mörkhet kan ske. Förut kan jag
 ej utan löje besinna, huru som de Lagarne lära
 se sine högberömde Wetenskaper förnedras, då dem
 gifwes hopp att träffa mera förstånd och spitsfun-
 dighet uti Lege Mercatoria, som allenast inne-
 fattar en liten del af Köpmans ämbetet, än uti hela
 Corpore Juris och alla deras Höglärde Lag-
 flotas Böcker; Ty den wärkan, som Malines
 tillskrifwer Wäxelen, är i sanning underbarare än
 Trollkonsten, så att jag tror det Faustus eller
 Banks häst ej kunde göra underligare språng; fast
 det tros att de haft en Spiritum Familiarem
 till hielp: Men wi Köpmän betiäna oss ej af så-
 dane, och wela ej heller hållas före att göra under-
 wärk. Dersöre will jag uti desse punkters Förkla-
 ring wisa, att wår Handterings och wandels up-
 rättighet, är med Handelens lossiga lopp och bruk
 anständige och öfwerensstämmande.

Till det första: Att med fördel kune
 na anläggga sine Penningar på hwad Ort i
 werlden man will, där som wäxel brukas, hwar-
 wid någon kunde fråga: Huru kan detta ske på Am-
 sterdam, då förlusten i Wäxelen på en Månads
 tid eller Usance, stiger till 8 eller 10 för hundras
 de? Till swar tiänar: Den förnämsta orsaken till
 sådan förlust är, att isfrån Holland hit blifwit för-
 de mera Waror, än wi deremot såldt till dem. Där-
 af följer: att här finnes flera, som söka lefwerera
 (Re-

(Remittenter) Penningar till Amsterdamb, än de som kunna taga dem emot (Tracera), hwarföre Wäxel-Röpmannen (Tracenten) derigenom får tillfälle, att underslå (Valvera) till sin fördel, desse anbudne Penningar och tillika stegra Wäxelen efter behag. Sådant gifwer den Wäxel sökande (Remittenten) anledning att utse en annan Ort, som tagit mera Waror af oss, än som wi af dem, hwarit han är försäkrad, att kunna öfswergöra sine Penningar med fördel, såsom till Spanien, Italien och flerestådes. Häremot kan inkastas, att Penningarne således komma längre ifrån Amsterdamb, än de woro förut, och ty frägas på hwad sätt de ändteligen skole komma dit? Swar: Det sker lätteligen; ty ju längre de gå omkring, ju bättre det är, när de på slutet komma igen med winst. Derföre när de först blifwit öfswergjorde till Spanien, öfwerlägger jag, hwaråst jag må finna min winst, och som jag märker att Florentinerna, sälja till Spanien mera af Silfwer och Gull, wirtadt och oarbetadt Silke, Kläde och Kast, än de deremot behöfwa af Ull, Wäst-Indiske Hudar och Cochinel-Färg; Så ser jag mig wiß om winst, där jag ställer mina Penningar på Florence och därifrån uppå samma grund vidare på Benedig, sedan till Antwerpen eller Frankfurt, till des de på sistone komma till Amsterdamb genom kortare eller längre wäg, efter den anledning af winning, som ort, tid och omständigheter gifwa wid handen. „Här af ses klart, att winst och förlust i Wäxel, flyter af Handelens Öfwer- eller Under-wigt, hwilken är råwande eller Activ och endast gör Wäxelens Pris

„Pris (Course) hög eller låg : „ Men Wäxelen blifwer af Handels-wigten lidande eller Passiv, twärt emot det, som Malines påstår.

Till det 2dra, 4de, 14de och 23die swaras : Att allt detta endast sker af en blott Wäxel-handlare, hwars förhållande uti och för sig sielf, hwarken kan gagna eller skada det allmänna, som i föregående Capitel är bewist.

Till det 3die medgifwes, att jag kan lefwere-ra här 2000 Pund på Wäxel, att deremot undfå dess värde (Valuta) i Spanien, hwarsföre jag där upköper Waror som jag förer ut ; Men därmed bewises ej annat, än att samma Waror måste på slutet betalas med wåre egne Penningar : Ty om jag gifwer desse 2000 Pund till en Engellst Man ; så förnöjer han mig i Spanien af det Guds, som han redan såldt där, eller ock af det som han ämnar föra dit. Åter : om jag lemnar desse Pennin-gar till en Spanior, så tager han dem emot i den tankan, anten att dersföre här köpa upp wåre Wa-ror, eller ock betala dem han fått ; Så att wi alltid måste betala de främmande med wårt eget, för allt det, som wi taga af dem. Dömme här af en förnuftig Läsare, om något besynnerligt under, kan wara med allt detta.

Till det 5te, 13de, 20de och 21sta swaras på ena-handa sätt, efter som de alla äro af ett ämne under olika skapnad, och ty af alla kunna begripas. Swem wet ej att den som är betrodd eller eger Credit kan efter behag sluta afhandling (Contrahera)
köpa,

köpa, sälja och taga upp Penningar på Wäxel så wäl som på borgen (Credit). Dock winna desse icke alltid, utan måste äfwen så wäl ibland förloras wid skadan, som de hwilka ej kunna få till låns eller på Credit.

Det 6te och 7de är ej af större wärde än som det förre; Sy när en Köpman wet Pris=Couranten hemma och utom Lands, kan han lätt döma, anten han skal winna mera genom Waror eller Wäxel. Och som hwar Köpman sielf wet sin winst på de Waror han köper och säljer: Så kan det wäl wara androm bekant, som weta på hwar sätt Köpmannen drifwer sin Handel. Men hwar kan detta bidraga till något underwärt af Wäxelen.

Det 8de och 12te utwisa ej mera, än att Wäxel Köpmannen undsätter andra uti deras Penningestorfthet med samma hopp om winst, som den där lånar ut sine Penningar på ränta. Ofta gå de och miste om winsten, äfwen som den där borgar ofta arbetar, endast till Borgenärens nytta och winst.

Det 9de och 18de kan ej tillskrifwas Wäxelen, emedan det endast sker igenom samma medel och orsaker, som göra Öfwer- eller Under-wigten i Handelen med de utländske.

Till det 15de och 16de widgår jag, att Wäxelen kan brukas till att förwända odugeligt Mynt i Gull eller Silfwer-penningar; såsom då en främmande fördt in uti Landet slått Mynt och förbyter det uti godt Gull och Silfwermynt och sedermera gifwer desse gode Penningar för Wäxel, som och

Kan se utan Wäxel, om han will wäga emot förbudet att föra ut redbas Penningar. Spaniorerne weta all för mål hwilka som i Christenheten äro allmänne myntare, och wäga sig att föra in stor myckenhet af Koppar-penningar efter Spansk stämpel, och bortföra deras värde uti Styrk von Achten hwilket waktade all Spaniorernes spitsfundighet ej kan byggas före.

Till det 17de år bekant, att Wäxel-Röpmän alltid gärna taga emot Penningar, som Stånds-Personer biuda dem, hwilka ej kunna sielfwe omgås med Wäxel; Deras följer onckeligen, att de således betala hwar och en med dess egne medel och samla dock deras en ansenlig winst, som dem ej mindre kommer till godo med all rätt, än de Factorer och Commissionairer, som för lön eller Provision handla för andra.

Det 17te erkänner jag wära ett ganska stort under, att en oförmögen Prins eller Konung skulle föra krig eller låga waror på Ranta, och således genom Wäxel-Röpmännens aftal med hans fiende kunna förwerfwas; Sy hwad behöfwer hans fiende genom Wäxel-Röpmän stämpa, att blotta samma Prins af medel när han dem tarfwar, alldenstund sådant lifafullt af sig sielf sker genom en tillwäxande och tärande ränta.

Till det 19de; Ehuruwäl jag uppehållit mig ett god tid uti Italien, hwaräst de förnämste Banquer och Wäxel-Röpmän finnas, har jag dock aldrig kunnat märka, att dessa Banquiers eller Wäxel-Röpmän, efter sin godtycke eller genom sammangaddning;

ning, kunnat inträtta Wärelens Pris (Cours); Utan Penningarnes brist eller ymnighet, som kommer af Handelens lopp, hafwa alltid styrt Wärelen till ett högt eller lågt Pris.

Till det 22dra swaras: Att Wärlar emellan Köpmän uti handel, kunna ej hindra eller minska Konungens Tull och Pålagor; Ty de Penningar, som den ena gifwer ut för Wärel, efter som han ej will eller hafwer lågenhet att lägga dem i Waror, dem tager en annan emot, anten att derföre upköpa Waror, eller ock betala dem, har redan tagit. Det är wist, om ett Lands mästa förmögenhet består i Penningar, och undersåtarna hafwa tillfälle att drifwa nyttig handel utomlands; Men försumma den samma, då blifwer Öfwerhetens inkomster och Tullar wärdeligen minskade. Hurwidå nu Wärelen må wara orsaken där till, där om wele wi nu göra oss underrättade. Ty Wärel brukas anten oss emellan, eller ock med främmande: Gifwes Wärlarne allenast emellan Undersåtarna, så kan Landets Capital eller Huswoudstol hwarken ökas eller minskas deraf, ty så mycket som den ena undersåtaren förlorar, så mycket winner en annan: Men drifwa wi Wärel-Handel med Utlänningen, så kommer war winst Landet till goda: Dock niuter Öfwerheten af desse Wärlar som således tagas eller gifwas, ej någon inkomst uti Tull eller andra afgifter. Förden skull will man här korteligen wisa orsaken, hwarföre och på hwad Orter slika Wärlar efterlåtas: Och som Genua billigt bör skattas wara den förnämsta, så är angelägit, att korteligen något där om röra.

Republiken Genua är ett litet och ofruktbare Land, som af sig sielf ej eger nog ämnen, anten till inwånarnes upphålle eller Handa-slögd; Icke desto mindre har den fordom genom en idkesam och wäl inrättad ueländsk Handel på Egypten, Syrien, Constantinopel och flera Orter uti Levanten, försedt största delen i Europa med Speseri, Apotekfäker, rådt silke, med mera, hwarigenom de uti rikedom och magt sig så förkäfrat, att den uti kätstelige byggnader och andra härligheteringen annan estergifwer. Men sedan den namnkunnige Staden Benedig anlades och i början drog denne Handel, till sig, och största delen deraf sedan fördes från Ost-Indien till Engelland, Spanien och Nederland, nödgades Genua öfwergifwa samma Handel, och i dess ställe handla med Wärlar och reda Penningar på alla Handels-Orter, men i synnerhet till Spaniorernes tjänst i Flandern. Och ehuruwål Statens Skatter därigenom ej förkäfras, utan allenast de enskyldtas förmåga, så har denne Wärl-Handel dock blifwit tillåten, för följande orsaker.

Först, emedan de blifwit twungne att afstå sin förra Handel till andre Folk-slag, som genom sin belägenhet, Waror, Siöfart, Krigs-redskap och dyligt, kunnat drifwa samma Handel med större beqwämlighet, än som Genueserne. I detta fall let handla de wisligen, då de behålla så mycket de kunna, ändock de nu mera ej ega 2ode delen af det som de haft. Ty wansedt de ej ega någre rå ämnen att fyllsätta Folket-med, så ersättia de dock denna bristen med Spanisk Ull och Sicilianisk Silke,

te, hwaras de göra Damast, Atlas, Sattiner, Klåde och annat.

Widare, och emedan de uti sitt eget Land ej finna utvägar eller waror, till att anlägga sine ansenlige Penningar uti, så handla de med dem uti Spanien och andre Orter, hwaräst de anten köpa Waror eller gifwa Wäxlar, emot en skäligen winst, till andra Köpmän, som handla med Waror. Och ehuru de således wandra widt omkring till att winna något, så flyter dock all fördelen deraf på slutet in uti deras eget Land.

Sist och emedan Regeringen är Aristocratisk eller består af de Förnämste uti Genua; Så är det nog för dem, att deras Köpmän af utlänningarne mycket wunnit. Ty fast än att Statens Skatt-kammare af denne handel niuter ganska litet; Så wärder det allmänna likafullt oundersködt när det behöfwes, emedan en sådan Stats säkraste skatt, är Adelens egodelar och förmögenhet, som alla äro Köpmän i Genua. Fördenksul och när den allmänna friheten råkar i fara, förwandlas all Undersåtarnes egendom uti en allmän skatt, den de, jemte lif och all wälfärd, äro redo att opffra till sin frihets försvar. Uti en Monarchie är däremot annorlunda beskaffadt, i ty Regentens inkomster, äro skilde ifrån Undersåtarnes egendom genom Meum och Tuum, eller Mitt och Ditt.

Till det 24de: Om en Köpman här handlar Waror, att sända till Benedig och stälte Priset deraf efter som Wäxel-Coursen då wore emellan London och Benedig, så kunde hans räkning stå
hånom

Hänom aldeles felt; emedan priset på Warorne så wäl som Wäxelen des emellan kunde sig mycket ändra, innan Warorne kommit till Benedig. Men menar Malines att göra denna uträkning, sedan Warorne blifwit sålde i Benedig och Penningarne genom Wäxel öfwerstyrde till London; eller Penningarne uträknas efter som Wäxelen till Benedig war då de köptes, då är alt detta så bekant, att det ej förtjänar räknas ibland underbara gärningar.

Vill det røde: Andock en rik Furste eller Konung, mycket kan uträtta med Penningar, så står det dock icke altid i des magt, att draga Penninge-förrådet dit han will; Ty en Stapel af något, kan ej så gas wara där det wäxer eller ur första handen köpes, utan där hwaräst det måst öfwerflödar. Dersföre säger man att Spanien, i anseende till Wäst-Indiske skatterne, eger Källan eller Stapelen till Penningar, hwilka de sprida kring uti Italien, Tyskland, Nederland och andre orter, efter som deras behof fordra uti freds och Krigstider. Detta sker ej egentligen igenom Wäxelens wärkan, utan af särskildte orsaker och på ätstilligt sätt, alt som det sticker sig att så Penningar dit man will. Skal Spanien bruka Penningarne att föra Krig på Franska gränsen, sändes de lämpeligast Landwägen. Behöfwas de uti Italien, så föras de öfwer med Galejer och till Nederland med Skepp, hwaraf det största dock sker med fara för des mäktiga fiender på wägen. Således kan Wäxelen i den händelsen wara ganska nyttig, fast ej oumgängelig. Och aldenskund de Waror, som Spanien ärligen tar swar ifrån

iffrån Tyskland och Nederland, belöpa till högre värde än som detta Riket dit lefwererar af sine egne; Så har Konungen af Spanien af sine undersåtare ej kunnat blifwa undfatt med någre Penningar där genom Wäxel, utan har måst en lång tid öfwerföra till Italien stora Penningesummor med Gaslejer. Italiendarne och i synnerhet Genueserne hafwa tagit dem emot och med de Warors värde, som de i myckenhet ärligen iffrån Italien förde till Flandern och sålde, betalt de Spaniske Ministreerne, emedan Italiendarne ej taga mycket Waror derifrån. Häraf är således klart till att finna, att det ej är Wäxels kraft, som drager Penningarne dit, som en förmögen Prins den will hafwa; utan Penningarne, som den utländske Handelen kastar af sig, twinga Wäxelen och göra dess pris högt eller lågt, allt som det är ymnighet eller brist på dem. Jag tycker mig snart så ofta hafwa här uprepat detta, som Malines, uti sine böcker sagt; att wäxelen wore Handelens wäsendteliga del, Activ, Predominant, rådwande öfwer Waror och Penningars värde, lif och anda, samt wärkande till underbara gärningar, som jag nu tydeligen hafwer förklarad. Ingen må undra hwarföre han ej tagit sig sielf den mödan att reda ut detta: Ty då skulle han ej allenast hafwa giordt till intet den höga tanka, som han budit till att stadfästa om Wäxelen; utan ock genom uptäckande af Wäxels sansfärdiga wärkan, kastat omtull det han welat bestyrka om par pro pari, eller att ställa Handelen med Wärlar till lika värde. Swilket förslag wäl hade varit nyttigt för Holland, men skadeligt för England.

geland, om det wunnit sin framgång, som uti 12 Cap. är bewist: det har ock fördt många på en orätt mening, och gifwit mig nog beswår att lösa upp denna gåtan.

Men här kunde någon inwända: Huru kan detta wara nog kraftigt att slå full en sak, hwilken berättas så moget wara öfmerlagd uti ett namnkunnigt Rådslag, som blifwit hållit af Glorwördig uti åminnelse Drottning Elisabet, och des högt bepriseliga Råd, uti många Förnåma Köpmåns närwaro, hållt som ock de Franske Konungar Ludwig den IX, Philip den sagre, samt Philip af Valois hafwa låtit Confiscera och borttaga Wäxel-Köpmännens Gods och dermed nogsamtwisat af hwad wärde detta Förslag är? Jag bekänner att detta inkast förtiånar swår, som ock Författaren sielf redan till en del gifwit. Ty han säger, att wår floka Regering märkte wäl sjukan, men mistog sig på botemedlet. Hwad bot som Mallnes här menar, är så mycket swårare att begripa, som ingen blifwit faststald hwarken då eller sedan: Utan brukas Wäxelen ännu i dag på samma sätt och i lika stic, som då. Dese hemligheter uppenbarades, och det fördenstul emedan Regeringen såg att ingen bot behöfdes, där som ej fans någon sjukdom. Härmed, kan någon säga må nu wara huru det will; Men huru kan det förklaras, att de Franske Konungar förbudit Wäxel-Köpmån och tagit deras egendom i beslag? Jo, ganska wäl; Ty Wäxel-Köpmännerna kunde till äfwentyrs blifwit dömda för något, som de begått med sine Wäxlar emot Förbud; Swåröfre ock deras Handtering
lika

likafult kan wara läslig och laglig, som den ock än i dag är, så uti Frankrike, som Italien. Men wi wela ej heller gå det förbi, att Banquerne blefwo på samma tid förbudne, som Wäxel = Köpmännen straffades. Detta bewisar ej något emot Wäxelgifware; Ty Konungar och Regeringar utfärda många Förordningar, som de strax falla åter. Och anten kunna Öfwerhets Personer fara willse, eller hastwer Malines grofweligen sig försedt, som upräknat 27 ferskildte Städgar och andre Ordningar, hwilka af denne Regeringen blifwit författade uti 350 års tid, till att bringa upp den förfallne Handelen, och likwål äro de alla befundne wara ofullkomlige. Om wi wela tro hånöm, så är hans förslag om Wärelsens förbod och Handelens inrättning till blotta Warors byten endast nyttig; Men som wi förstå bättre, ty wela wi nu lemna hånöm,

15. CAP.

Om det slags öfwerflöd och misßbruk i wår Regering, som hwarken kan hindra wår Handel, eller minska wåra egodelar.

DEt är ingalunda min tanka, att enstylla de misßbruk och öfwerflöd, som finnes hos oss, utan är jag snarare sinnad att bestyrka det, som andre skrifwit däremot. Men emedan jag i denne athandling om Rikedom och Penningar, allaredan gifwit tillkänna de rätta orsakerna till deras fördel och förminskning; Så är icke otänligt, att jag öfwen talar om de misßbruk, som någre mena skola

skola skada Handelen, men jag håller före ej kunna hafwa en sådan wärkan med sig: „Ty om man wid detta angelägna wärkans inrättande ej får en rätt kunskap om sjukdomens beskaffenhet, så torde man framdeles gripa till sådan läkedom, som anten drager ut på tiden, eller ock aldeles hindrar sjukdomens botande.

Och wille wi först börja om Ranta eller Interesse, hwilket om det afläskades och de Rite i des ställe lånte sine medel till de fattige utan ränta, så wore wäl detta ett barmhertighets wärk, som gagnade det allmänna; Men om wi taga saken som omständigheterna nu äro bland människor; Huru kunna wi då säga med skäl, att Handelen aftager, alt som Rantorne (Interessen) stegras? Ty fast det är fint, att en del öfwergifwa Handelen, sedan de förwerfwat sig stora rikedomar, anwända sine Penningar uti Landt-gods och låna dem ut mot Ranta, anten för ålder eller andre orsakar, så följer dertföre ej, att Landets Handel deraf skulle minska eller aftaga; Aldenstund därmed gifwes tillfälle för de unge och oförmdgne Köpmän, att uptaga samma öfwergifne Handel, och fortsätta hånom anten med egne eller på Ranta lånte Penningar, så att wåre Penningar aldrig ligga ofruktbare, utan blifwa derigenom altid uti Handelen brukade. Huru många Köpmän äro blefne förmdgne af en ringa början, genom sin snälle Handel och andras på Ranta uptagne Penningar. Och ju bättre gång Handelen hafwer, ju flere warba lockade till des drift: Så att på detta sättet Landets inkomster dageligen tillwäxa, i det Entiors, omyn- digas.

Digas, Adelsens och andre Stånds=Personers Penningar, som de stelswe ej förstå att nyttia till Handelen, likafullt af Köpmannen der till brukas, Landet till mycken förmån. Wi sinne ju ännu, att fast än förre tidens öfwerflöd och försummelse i Handel förorsakat stor armod ibland oss, så måste dock likafullt store Penninge=summer ligga ofrukt= samme, emedan Köpmannen ej will taga dem på Räkta, ehuru ringa den och är, af orsak att Handelen är hämmad med Spanien och Frankrike, så at han ej wet utväg att använda dem till sitt gagn. Häraf kan man sluta, att såsom Handel och Räkta tillika stiga och falla, altså är en skälilig ränta Handelens upkomst, tvärt emot det, att somlige wilja wisa, det ränta är Handelens förtryck. Ifrån en sådan Räkta bör dock noga skiljas, det ofskälige och rande.

Till det Andra hörer man allestädes, att Advocater eller Förespråkare och Lagarne straffas, som skulle de mycket bidraga till Handelens förtryck. Och ehuruwäl wi mera än något Folk=slag i Christenheten plågas med widlyftige Rättegångar; så är ännu oafgiordt, anten sådant mera bör tillskrifwas de Lagarnas girughet, än inbyggarnes onska och motwilja. Dermed må wara huru det will; men jag will ej widare tala derom, än så wida det kan röra mitt ämne om Handelen. Wist är det, att Rättegångar göra mången man fattig: Men dersöre kan jag ej begripa på hwod sätt, som handelen därigenom skulle kunna minskas. Ty ändock många Köpmän, kunna finnas ibland dem som wara da genom tråtor utarmade, så wet man därjemte,

att den ena människans undergång, är den andras upkomst. Aldrig har jag ännu hört, att vår Handel aftagit för brist på Köpmän och Penningar; utan genom öfverflödigt bruk af utländske Waror, eller ock en ringare affättning på våre egne utom landet, anten af Krig eller andra omständigheter i Fredstider, som uti 3die Cap. är omtaldt. Vill att nu sluta denne Punkten, så håller jag före att de Lagfarnas Ambeten är nödigt för allom; men missbruket, onödige upstof och öfverflödige omkåstningar, äro en frätande sjukdom för mången enskildt Mans hushållning, och icke för det Allmänna, som någre mena. Ty den enas förlust är den andras nytta, hållt alt detta blifwer i Landet. Önskeligt wore att rättvisan å behörig Ort, och där det måst behöfdes, blefwo rättträdeligen utdelt.

Andteligen och till det Tredie, är icke all kåsifrihet och prafte skadelig för det Allmänna. Ty om wi sträfwoade efter en alt för stor sparsamhet och brukade inga eller få utländske Waror, huru skulle wi då få affättning på våre egne? Och hwar blefwo då vår Siöfart, Skepp, Siöfolk, Krigsredskap, Konstnärer och Handtwärkare med mera? Skulle wi kunna wänta, att andre Folkslag, wille betala våre Waror med bara Penningar, med mindre wi något upköpte af deras eller tillbytte os mot Waror? Sådant wore ett säfångt hopp: i ty en måttelig kostnad uppå, och bruk af andras Waror, är det bästa och säkraste medel till hynnige Staters samlande uti Riket. Eljest så kunna ej håller de utgifter wara skadelige, som Wdelen och andre Förnäme

me Personer använda på kostelige bygnader, Kläder och Dylift, så framt sådant tillwärfas af Landets rå ämnen och arbetas af Undersåtarna. Emedan de fattige således få uppehälle af de rikas pung, som är den bästa och rättträdigaste fördelning af rikedomarne uti Landet. Men om någon skulle säga: Att där man ej toge Folket till sådant arbete, så skulle de kunna få mycket lättare sköta fiskerierne, hwaraf wore att wänta mera nytta; Så gifwer jag det gärna med, i ty man kan därwid sysselsätta både rika och fattige, hwarom andra redan så mycket talat och skrifwit, så at nu allenast står åter: „Att därefter ställa något godt i wärket till „Konungens och Landsens ära, och förkofring af „bägges inkomster.

16. CAP.

Huru Konungens inkomster, må kunna rättwisligen ökas.

Swanføre har jag anfördt det rätta sättet, huru ett Rikes förmögenhet kan ökas: Nu åter will jag taga mig före att wisa, på hwad sätt en Konung må med rätta warda belaktig af samma rikedom, och samla skatter, utan sine Undersåtares skada och förtryck. Nu och så stor skillnad som det är emellan Konungarnes inkomsters myckenhet, i anseende till deras Länders och Herredsmens widd, förmögenhet och handel; äswen så stor olikhet är uti sättet att samla den i anledning af Landets inträttning, styrelse, Lag och Seder, hwilka ej utan stor swårighet kunna ändras. Somlige Konungar hafwa sine Crono-gods, Kyrko-räntor, Tullar och Wälagor af alla in- och utgående

ende Waror ; Lån, sammanskott och Gåfwor af Landet, uti alle trångande fall. Andre betiåna sig ej af de tre sista, och öka allenast sine inkomster med Tull på alle nye Waror, som föras emellan de under des lydno belågne Städer, Tull eller Accis wid alla köp af lifsförråd, Jord och Hus, Giftermåls=renningar för Dwinfolk, Licent af Går=köf och Wårds=hus, Hökare och Krögare, Mantals=penningar, samt Tull af alt det Korn, Win, Olja, Salt och dylikt, som kommer af des egne Länders wårt och i Landet förtåres. Sådant alt synes wara medel, de der wäl tiåna till att göra Öfwerheten rik, men förtrycka och utarma Undersåtarna, enkannerligen uti de Länder hwaråst sådane pålagor höjas till 4, 5, 6 och 7 för hundra ; dock när alla omständigheterna jemföras med Drottens särskildte art och bestaffenhet, så befinnas dese pålagor ej allenast nödwändige och Laglige utan ock i wist affeende, ganska hälsofamme och nyttige för det Allmänna.

Någre Stater finnas, såsom Benedig, Florence, Genua och Holland, som för deras ringa Land, ej kunna deraf ega någon wanlig inkomst att använda till sitt försvar : Landet är lifafullt härsligit, sedan Konsten uphållt Naturen och hafwer förmögna Undersåtare, genom sin idkelsamhet och Handel. Dese nödgas ej allenast, att befåsta sig med förbund, som dock ofta slå dem felt när måst trånges, utan ock med penningar och Krigs=redskap, som på förbemele sätt insamlas, till att därmed förswara sig eller ock angripa fienden, när det behöfwes.

Dese

Deſe ſammanſkott eller Contributioner äro icke ſå ſkadelige och beſwärlige för Underſåtarna, ſom det allmänt hålles före; Ty ſåſom de fattigas kläder och födo ſtegras igenom Tullar och Acciſer, ſå ſtiger ock därefter deras arbetslön och förtjänſt, ſå att laſten, om någon wore, ſtannar på de rike, ſom ej beſatta ſig med ſådan arbete, utan nyttia de fattigas tjänſt. Detta oaktaadt forſfara de rike uti ſitt öfwerſkodd, alt ſom Tidernes ſtick eller mode det kräſwer: Om nu någon utarmade ſig därmed, och bleſwo twungen att förlåta ſitt förargeliga och lättfulla leſtwerne, hwad wore det annat än en lyckſalighet för det Allmänna bästa, när dygd, idogheth och nyttige Wetenskaper därigenom bleſwo befordrade. Så kan ej håller ſågas, att Underſåtarnes utlagor, ſom komma i Konungens Skatt-kammare utarma dem; i ty de ſamma warda ej allenast till Underſåtarnes nytta åter utdelte, att därfore inköpa det ſom betarſwas, utan tjänar ock beſparingen till Landſens förſwar, och äro fördenſkull pålagor- ne till ſådana ändamål både laglige och nyttige.

Men ſåſom de bästa ting i werlden kunna miſsbrukas, ſå kan det Allmänna mycket ſkadas af deſe pålagor, tå Konungar och Öfwerhet dem uti öfwerſkodd och wälluſter förtära, eller upå owärdige Perſoner använda, ſom af en Majestätelig Perſon, hwarken äro värde belöning eller hugkomſt; Dock finnas ſådana oordningar ſällan uti förtomtalte Stater, emedan Skatt-kammaren ſtår under mängas upſigt. Och efter alla Regenter funnit ſlike vredors ſkadelige wårkan; ty är det hos allom en Stats-kloſhet eller Politique, att med ſärdeles

omsorg hämma all oordning därvid, hvarigenom undersåtarnes kärlek och lydna bibehålles, när både Adelen och de öfrige se, att de lefwa uti en fullkomlig trygghet och niuta igenom Öfwerhetens försigtiga anstalt, all nödig säkerhet.

Samma skillnad som är emellan människornes Kroppar, i anseende till deras Complexioner och Constitutioner, hvarigenom det som tidnar den ena till läkedom, är föga bättre än förgift för en annan; Samma skillnad är ock emellan Regeringarne, efter deras serfildte beskaffenhet. Därföre kunna omtalte Stater ej hafwa bestånd, utan genom sådane extraordinarie Pålagor, som äro omrörde, emedan de eljest ej äro i stånd, att så hastigt som behöfwes, bringa upp de medel som fordras till deras förswar. Men en mächtig Konung, som har ett stort Land och tillsamman belagne Herrskaper: Många och lydige Undersåtare: Förmögne Länder, så af naturen, som arbetsamhet och handel: Omnoghet på lifsmedel och allahanda Krigs-redskap: Så wäl belagne Land, att han lätteligen kan angripa andra, men är wäl förmarad emot sine fiender: goda Hamnar och en mächtig Skeps-Flotta: Mächtige Förbund och Wänner: Tillräckelige inkomster att Kongligen underhålla sin Stat, förutan det, som han ärligen behöfwer att bespara uti sin Skatt-kammare, för påkommande behof. Hwi skulle han med all sådan wälsignelse och ymnighet, när den wäl användes, ej kunna warda förmögen nog, till att möta alla oförmodade anfall, af hwem det wore, utan att derföre beswära sine undersåtare med extraordinarie utgifter? Eller om det
wort

wore ändteligen nödigt, huru skulle en rätttrådig Konungs hörsamme Undersätare kunna draga sig undan, att med lif och egendom förswara Konungens Höghet och sin egen frihet, till des genom ett wäl utfördt Krig, en lycklig fred kan winnas? Sannerligen, man kan ej förmoda något annat. Så att en Konung blifwer långt mäktigare därigenom, att han bibehåller Undersätarnes kärlek och wälmåga, än om han skulle sammanskrapa store skatter med swåra och onödige pålagor, hwilka göra Undersätarne kallsinnige och widrige.

Doct, säger någon, kan man bewisa med de störste Konungars förhållande i Christenheten, att de, utom de wanliga pålagor, betidna sig af större delen bland de upräknade swåre Bewillningar. Detta gifwer jag med, och ännu mera därtill; Ty de bruka ock att sälja Domare-Umbeten och Tiänster, som är både skadeligit och ogudaktigt, emedan de wälförtiänte därigenom beröfwes deras befordran och de oskyldigas rätt ligger under, hwar af den store Guden förtdörnas, Undersätarne förtryckas, och dygden ifrån sådane olycksalige Risker fördrifwes. Skal man derföre falla desse Stycken Laglige, emedan de warda brukade: Nej, ingalunda: ty wi weta bättre och äro försäkrade, att dylike onödige beskattningar ej tarfswas till förswar af deras rätt, utan fast mera till befordran af höghmod och girighet, att kunna lägga det ena Konungariket till det andra, och tillwälla sig andras rätt och egendom. Sådane ogudaktige gärningar warda dock alltid bemantlade med någon föreburen helighet, såsom det skeddde för Guds församlings

utvidgande, det Allmänna bästa, Rättares och Guds försmådares förderfwande och mera dyslitt, som likwål endast tjänar till att befrämja deras egen äregirighet, hwarom jag håller onödigt wi-dare att handla. *

*Läs mera här om uti Fürstlicher Schatz und Känt. Cammer.

17. CAP.

Om en mächtig Konung må hafwa nödigt, att samla stort förråd af penningar?

För än man talar om huru mycket Penningar, som en Konung kan beqwämligen samla om året, utan Undersåtarnes och Landets skada, synes wara tjänligt att förut afgöra, om det är nödigt eller ej, att lägga tillhopp något där af. Ty man höret gemenligen, huru en del som lita på Swerhetens Frikåstighet, hålla det onödigt och nedrigt för Konunga-Högheten att samla egodelar, emedan de påstå, att Höga Herrars heder och säkerhet, mera skal bero på godhet och frikåstighet, än Penningar. Bewis der till söka de af Cäsar, Alexander och flere, hwilka hatat girigheten och erhållit många stora Segerwinningar genom sin frikåstighet. Derjämte wisa de den ringa nytta, som Salomo gjorde med Dawids samlade skatter, i det han de samma, och hwad han eljest med Handel förwårfwade, förtärde uti Ståt, wållust och säfsån-ga, utom det som han använde på Temples byggnad: Hwar af de sluta, att om en så stor skatt, som likawål war samlad af en rättträdig Konung, uträttade så litet godt, hwad kan man då wänta annorstädes? Sardanapalus lemnade dem som dräpo honom, 10 Millioner Pund Sterling: Darius

Darius 20 Millioner Pund Sterling till Alexander, som tog honom till fånga. Sedan Nero påhållt af sine Undersåtare osägelige rikedomar, så gaf han bårt till örnataflare och oförtiänte Personer öfver 12 Millioner, hwaraf deß efterträdare Galba fick anledning, att igenkalla desse skänker. En Konung som eger mycket Penningar hatar freden, föraktar sine Brannars och Bunds-förwarters wännskap och inlåter sig gärna, ej allenast uti nödige, utan ock farlige Krig, som ofta föra med sig deß egit Rikes undergång.

Men desse och andre skäl, som jag går förbi på det jag må undfly widlyftighet, äro alle utan grund och kunna aldrig afräda en wis och försigtig Konung, att lagligen samla sig skatter och rikedom. Ty hwem är som icke wet, att de som genom sin friskåstighet sligit upp till högsta äre-trappan, alltid gifwit mera skänker af sine fienders rof, än som egne medel, hwaraf de hwarcken kunde taga någon förlust eller wänta någon skada. Däremot kunna de Regenter, som icke förse sig på försigtigt wis med Penningar, eller ock förtära dem uti öfwerflöd, hastigt råka i armod och elände. Så hände Konung Salomo, hwilken wardt nödsakad, att betunga Undersåtarna med swåra beskattningar, fast än han af sin Fader ärft så store Rikedomar. Detta gjorde honom så odrägelig, att många af Undersåtarna upreste sig mot deß Son Rehabeam, sedan han af sina unge Rådgifware så groft war förledd, hwarigenom han förlorade en stor del af sine Herrskaper. Är fördenstull nödigt, att en Konung i tid samlar sig Penningar, så framt han will underhålla

hålla sin Stat och förswara sin rätt, utan Undersåtarens förtryck och undwika armod, födrakt och fara.

Doc är högst nödigt wid de tillfällen då man fordrar till desse behof, extraordinarie eller owanlige pålagor, att deruti en noga jämlikhet (Proportion) emellan Undersåtarne warder i aft tagen, på det man må undwika gemene mans hat, som aldrig finner sig någd, om de ej bewiljas med allmänt samtycke. Fördenksull är Parlements inrättningen en nyttig och wälgrundat Stats = politique, till att bibehålla en liuffig enighet, emellan Konung och Undersåtare, aldenstund Adelsens högsamhet tåmjes: men Konungen eger lågenhet att bibehålla bägges goda wilja och kärlek, utan att han behöfwer blanda sig uti deras stridigheter, eller kasta sig till någotdera partiet. Dessutom hafwer oc Konungen tillfälle att låta dem afgöra de saker, som föra något hat med sig, men kan sielf föråtta det, som förwårswar honom tack och allmänt bifall.

18. CAP.

Huru stor den skatt må wara, som en Konung kan årligen församla och beswara.

Szintill är wisat på hwad sätt, som Konungar kunna samla in deras wanlige och extraordinarie pålagor, och hwilkom den rättigheten hörer till, att af sine undersåtare taga upp orögnliga (extra-
OR-

ordinarie) bestättningar. Nu återstår att undersöka huru mycket en Konung, af pålagörne kan bespara, utan Landets skada. Detta ärendet skulle tyckas wara lätt nog afgjort på sådant sätt: att när man tager för fast, att en Regent hafwer 2 Millioner årligen till inkomst och gifwer deraf allenast en ut, så kunde han ju bespara den andra. Jag erkänner att detta hafwer sig således med enskildte Personers egendom; men uti en Regering komma helt andre omständigheter att tagas i akt. Ty om Konungens inkomst är stor: men Rikets winst af ueländske Handelen ringa: Så bör Rikets winst blifwa Regel och proportion, hwarefter den skatt, som årligen upslägges, bör uträknas; Ty om flere Penningar upläggas af Konungen, än de som förwärfwas genom Landets Öfwerwigt (Ballance) uti den utrikes Handelen, så skal han ej allenast taga Kläderna, utan ock Huden af sine Undersåtare, och således genom deras undergång förderfwa sig sielf, sedan ingen widare förmåga finnes hos Undersåtarna, att betala sine utskylder. Till närmare uplysning will jag taga såsom afgjort, att ett Konunga-Rike wore af Naturen och Konsten så rikt, att det genom sin Handel kunde försörja sig med allt, hwad det ifrån utrikes Orter hafwer nödigt, och desutom kan årligen winna i reda Penningar 200000 Pund. Därnäst att Konungens inkomster bestiga sig till 900000 Pund och utgifterne allenast till 400000 Pund, så att han hwart År kan bespara 300000 Pund, uti Skatt-kammaren, utom de 200000 Pund som Riket minner af ueländningar genom Handel. Hwem ser då icke, att alla

Landets Penningar, på det sättet skulle dragas in uti Regentens skatt, hvarigenom Landtgodsens och Konsternes upodling måste stanna af, till skada så för den Allmänna, som enskildte styrkan. Förden skull bör en Konung som stråfvar efter att kunna samla mycket Penningar, nödwändigt söka, att på alt sätt styrka och befordra sitt Rikes utländske Handel, efter som den samma ej allenast är den endaste som kan öka Penningarne uti Skatt-kammaren, utan ock göra Undersåtarna rika och förmögne till hans egen widare nytta och förkofring; Ty en Konungs magt och wälde, är icke mindre att skatta af des Undersåtares wälwilja och förmögenhet, än af des egen skatt och rikedom.*

Swad

* Till widare uplysning will jag här införa det, som Auctoren till Fürstliche Schatz- und Rent- Cammar skrifwer uti 4 Cap. om sparsamhet och andre brukelige medel att rikta Skatt-kammaren.

§ 6.

Det sunnda förnuftet gifwer mig ett enfaldbigt, men tydeligit bewis, att om en Furste tager upp Penningar af sine Undersåtare, utan att han ser sig noga före och lägger dem tillsamman uti sin Skatt-kista, så måste både Fursten och Landet förderfwas och utarmas. Ty någon torde wäl tänka, att det wore en riktig hushållning, om en Furste hade 30 Millioner inkomst om året, men gäfw ock mera ut där af, än som 15 Millioner, hvarigenom han kunde lägga upp 15 Millioner årligen, så att han på 20 år samlade 300 Millioner; Men det som följer skal wisa, att en stor Souverain Furste ej får ställa an sin Hushållning på lika sätt, som hwar enskildt man, inrättar sin utgift och inkomst.

§ 5.

Låt wara, att jag egde ett stort Hus, hwaruti 300 Hushåld bodde, dese lefde af hwar sin näring, doct wore därämte så fatt, att inwånarne i huset wbrukade hvars annars arbete, och

Hwad det inkast widkommer, som kunde göras här, emot det som förr är sagt, att wise Stater, som

icke något kunde säljas utom hus; Deutom, så wore Hus-folket ärligen twungne att gifwa ut 3000 Florener för Bröd, Rött och Wed, som de ej kunde sielfwa skaffa sig, utan måste för deras nödiga behof köpas utifrån. Inwånarena i Huset skulle wara lika förmögne, som är det önskeligaste tillståndet i ett Samhälle, och derföre gifwer jag nu upp ett exempel omni exceptione majus, att hwar och en egde 500 Fl. reda Penningar, som gör tillsamman 150000 Fl. hwaraf de borde uppehålla sig. Jag som Hus-egare bore upp af hwar Hushåll för Hyra 30 Fl. som gör ärligen ut 9000 Fl. Dele hade jag alltid på Rist-bottn och köpte ej något af mine Hyres-Män, så följer onckeligen att dese 9000 tillhopa räknade med 3000, som de ärligen för sine nödtorfters upköp, wore twungne att gifwa utom Huset, göra tillsamman 12000, så att Capitalet af 150000 Fl. minskades ärligen till 12000 Fl. hwarföre detta Hus-Folket efter första årets slut, redan wore 1200 Fl. fattigare, eller och aftagit så mycket, som swarade emot 24 Hushålls förmögenhet. Om jag nu fortfor på samma sätt, så skulle jag wäl på kort tid komma att ega första delen af dese 150000 Florener; Men hwad annat kunde följa däruppå, än att Hyres-männen nödgades löpa utur Huset, emedan de icke egde något att köpslaga med sine emellan och föda sig af. Jag för min del förlorade därigenom min inkomst, och fast än jag då egde alla dese Penningar, så wore jag likafullt underkastad alla de olycksfall, som kunde taga dem ifrån mig, så att jag alltid måste lefwa i den ängsliga fruktan, som en Spelare, att ändteligen råka uti yttersta fattigdom.

§ 8.

Hvem ser icke att jag härmed melat afbild a den förbindelse (Interess) som en Furste hafwer med sine Underfätare; Thom man gör en jämförelse, så lärer det tydiligen wisa sig.

§ 9.

Låt wara, att ett Land egde 100 Millioner myntade Penningar och det wore anten så belågit, att det ej egde någon Handel med främmande, eller och wore uti Underwig. Detta

som uti 16 Cap. omröras för sine mäktiga Grannar
 skall äro tvungne att genom extraordinarie ut-
 skulder, samla sig stora Penninge-förråd och Krigs-
 förnödenheter, och det fast om deras Land ej är
 af

bör så förstås, att omtalte Land försälde till andre Folk-slag
 för 2 Millioner Win, Ull, Koppar eller annat, som i Landet
 väger och tillvärkas, men köpte för 4 Millioner främmandes
 Waror, som fördes däremot in igen, då wore ju detta en
 Handel till Landets skada, emedan de 2 Millioner, som ej
 kunde qwittas med Landets Waror, måste betalas med reda
 Penningar. Nu regerade öfwer detta Land en Furste, som
 hade där af 30 Millioner inkomst, om han därmed så Hus-
 hållade, han ej förtärde mera än 15 Millioner om året, så
 skulle mången i sanning tycka att det wore ganska nyttigt, det
 han lade de öfrige 15 Millioner uti sin Skatt-Kammare,
 hvarigenom han på 20 år skulle samla 300 Millioner; Men
 emedan Landet blefve årligen 17 Millioner fattigare, ty 2 Mil-
 lioner förloras i utländske Handelen och 15 Millioner tager
 Fursten till sig, så sker ju ganska lätt, att de 100 Millioner
 äro borta utur den allmänna rörelsen på 5 år, så att Landet
 blifwer Penninge-löst, och Fursten ej mera kan få en half-öre
 där af, då den uträkning om så stor besparing, lärer stanna
 uti en större misräkning; Här af följer, att som Vändelen uti
 Staten, nemligen Penningen är förlorad, som ställer all
 olikhet uti Handel och Wandel i en jämn rörelse, så stannar
 Handelen och Folket warda utfattige, emedan hela Landets
 förmögenhet sedan, endast består af det som Jorden gifwer.
 Och efter som den delen af Folket, som allenast söda sig af
 Jord-bruket är den minsta och armaste, så måste de måste
 inbyggarne flytta annorstädes för brist på näring, så att både
 Landet och Fursten warder där af fattige; Ty fast än att
 Fursten eger alla de se Penningar uti sin Skatt-Kammare och
 besitter allena det, som eljest varit delt mellan så många, så
 kan han därföre ej kallas en riker Furste, fast än att han är en
 riker man: Ty gemene man kallas rik för Penningar; men
 en Furste då han råder öfwer förmögne Undersåtare. Läs
 mera här om uti 5 Cap.

af någon stor widd, ej heller ärliga winsten af deras handels Öfverwigt så stor, att den kan förslå till hälften emot det som de, utom sine omkostnader, lägga tillsamman uti Skatt-Kammaren: Så swaras däruppå: Att winsten af den utländske Handelen måste dock icke destomindre alltid rätta det quantum, som af sådane skatter bespares, hwilka ändock de ej ärligen så högt stiga, kunna de likwäl med tiden, under en långwarig Fred wäl anlagde, wäxa till en ansenlig summa, med hwilken Öfverheten kan länge förswara sig, och således anten afwända eller lyckeligen sluta ett Krig. Desutom är det ej någon nödwändighet, att en Konungs eller Öfverhets hela förmögenhet, rikedom och inkomster, skola bestå och anläggas uti reda Penningar; Ty han hafwer desutom icke mindre nödige, än som fördelaktige utwägar att göra sig mäktig, i det han låter en ansenlig del af sine inkomster ständigt åter gifwas ut till Undersåtarna, hwarifrån de först äro komne; Såsom att bygga Orlogs-Skepp med allt det, som hörer till deras utredning; Att bygga och förbättra Slott och Fästningar: „Spanmåls uphandling uti Förråds-husen i alla Landstaper, „ätminstone så mycket som tarstwas till ett års behof, att därmed hindra dyr tid, hwilket af en Kegering ej kan försummas, utan stor skada: Uprätta Banquer af sine Penningar till att därmed befordra Undersåtarnes handel och wandel: Hålla sig till hands för wiså Penningar, Krigs-Öfverstar, Capitainer, Soldater, Sjöfolk och andre till Krigs-tjänsten nödige Personer och det under en god styrsel och ordning (Disciplin): förse ätstillige

Stillige Orter med Lifsförråd (proviand) och an-
 dre nödvändige saker. Fylla Förråds-husen med
 Krut, Sulfur, Salpeter, Kulor, Stycken,
 Mousquetter, Bärjor, Pikar, Hästar och
 annat, som tarfwas till utförande af ett Krig. Ige-
 nom sådant alt warder Höga Öfwerheten fruktad
 utom Landet, och älskad af sine egne Undersåtare;
 „Enkannerligen om den försorg därwid brukas, att
 „alt sådant, så wida det är möjligt, tillwärfas
 „af Undersåtarenas rå ämnen och Handa-slagder,
 „(Manufacturer) emedan Undersåtarna måste
 „kännas wid lasten af det årliga sammanskottet; Ty
 „en Öfwerhet är i detta fallet icke olif en Männi-
 „sko-mage, hwilken så snart han wänder igen att
 „smälta Maten, till de öfrige kroppens Lemmars
 „tjänst, förderfwar han både dem och sig sielf.

Således se wi däraf sättet, huru en liten Stat,
 kan blifwa mächtig, då den samlar stora skatter af
 nödige förråd, som ej böramindre wårderas, än mån-
 ge Penningar; emedan sådane förråd äro Regen-
 ternes förnämste Jouveler: Ty sådant är altid uti
 beredskap till Landets försvar, hwaremot hela Ri-
 ket kunde råka uti yttersta fara och undergång, om
 Krigs förnödenheterne då först skulle upköpas, när
 som de nödigast behöfdes, men ej torde finnas. Där-
 före kan man anse den Konung, som ej kan få till
 köps nödige Krigsförnödenheter, för äfwen så fat-
 tig som den, hwilken ej eger några Penningar. Pen-
 ningar kallas wäl Nervus Belli, och anses för
 äfwen så nödige till utförande af Krig, som Ge-
 norne äro oumgångelige till en Kropps rörelse; eme-
 dan man för dem kan skaffa sig, Folk, Lif-medel
 och

och Krigs-redskap: Men om sådane behöf ej finnas till köps eller kunna fås på den ort som de tarfwas, hwat till äro då Penningar nyttige? Fördenstul hafwa alla wäl inrättade Stater, en ganska stor åhåga därom, att wäl och i rättan tid förse sig med desse förnödenheter; I synnerhet är den uti Benedig inrättade och widt berömde Arsenalen märk-wärdig, både i anseende till dess präktige byggnad, som allahanda Krigs-redskap till Lands och Siö, förråd af Spannmål, tillgång på Arbets-folk och Härlige Konster, samt styrelse och stic. Sådane inrättningar äro så mycket mera värde, att af Regenter beskådas och tagas till eftersyn, som de och deras Majestät ej kunna desutom, wära nog försäkrade om sin Höghet och Statens wälfärd.

19. CAP.

Om den skiljaktige wärkan, som stjer af de Rikedomar, som ett Land hafwer af Naturen och de, som förwärfwas genom Konsten.

Widock jag wid slutet af det 3die Cap. redan talat något om de Rikedomar, som komma både af Natur och Konst, samt huru mycket uti Naturen, genom Konsten kan förbättras; Icke desto mindre anser jag det wära nödigt, att särskildt handla om desse stycken, på det att där af må klarligen kunna skönjas, hwad de böge besynnerligen wärka uti en Regering. Till uplysning häruti, behöfwer jag ej anföra någre bewis ifrån de widt

F

af

afslagne Orter, såsom Turket, Italien och flere, emedan här uti Engeland och Nederland finnes nog anledningar. Jag vill derföre börja med Engeland, och i gemen wisa ut de förmåner, som det af Naturen eger, men i synnerhet anmärka de fördelar, som desse naturliga förmåner kunna gifwa både Regeringen och Inbyggarne.

Om wi rätt betrakte Engeland's storhet, härighet, magt och styrka till Lands och Sjö, som består af ett stridbart Folt, och eger Hästar, Skepp och Krigs-redskap; Dess till Handel och eglt försvar beqwäme Läge, myckenhet af Hamnar, som äro läglige för inbyggarne, men obeqwäme för dess fiender, förmögenhet uppå den bästa Ull, Järn, Bly, Ten, Spanmål, Lifs-medel, Hudar, Wax och andre naturens Gåfwor: Så skole wi befinna, att detta Rike widt öfwergår alle andre. Ty hwad ära och förmån kan ett Folt af naturen ega, som wore större, än öfwerflöd af alt det, som tarfwas till Födo och Kläder, till Krigs- och Freds förnödenhet, och det ej allenast till eget behof, utan och att därmed fylla andre Folt-slags törstighet, så att därfore store Penningar winnas, hwarigenom dess lycksalighet warder fullkomlig. Förfarenheten winnar, att utur Engeland allena, Skottland oräkna och wår egen öfwerflödiga förtäring, utföres till andra Länder alla år, af Engeland's egne Waror och gröda 2200000 Pund St. Så att där wi ej wore mera, än alle andre Folt begifne till högård, nna seder och orolighet, så skulle En och en half Million P. wora nog tillräckelige för oss, att därmed upkopa utländske Waror, såsom Socker,

Socker, Silke, Speseri, Frukt och andre wåre
 onödige torstigheter, som de med råtta kunna kal-
 las; och således skulle det öfriga eller 700000 Pund
 St. årligen bringas in, hwarmed Landet på en kort
 tid ej allenast skulle märkeligen förkåfras, utan och
 stora Skatter däruti samlas. Men wårt Lands
 ömnoget är icke allenast orsaken till många odrygder
 och det öfwerflöd, som förlöser hwad wi redan
 ega, utan och därtill, att wi försumma och förlora
 ansenlige Rikedomar. Ibland dem räknas billige
 wårt Fiskeri uti Konungens Siwar wid Engeland,
 Skottland och Irland, som wi så stamligen för-
 summa, fast det ej skulle wara af ringare wärde,
 än som wår öfrige förmodgenhet och utförel. Nu
 emedlertid förfaller en stor hop näringslöft Folk,
 af säfånga och lättja på oloflige södu-bragder,
 såsom röfwa, stidla, bedraga, och afhända
 sig ändteligen sielfwa lifwet, eller och omkomma de
 ynkneligen af armod, straff och plågor. Dese skul-
 le ju rikeligen kunna underhållas genom Fiskeriet,
 så till Landers märkelige nytta och styrka, som
 till wåre fienders sträck. Holländarnes idlesam-
 het och oförtrutenhet däruti, gifwer oss nog bergis
 om denna sanning, ej mindre till wår sto-
 ra blygd, än som fara, så framte det ej war-
 der i god tid förebygt. Sedan wi nu öfwer gifwit
 wåre gamla och loslige öfningar: men där-
 emot begifwit oss till wallust och dryckenstap,
 röka och dricka skalat på ett oförnufligt wis,
 till des hos mängen döden kommer. där af;
 Så hafwa Holländarne öfwer gifwit detta sö-
 aktiga lefwernet, och i det stället uptagit war

manlighet, som wi så ofta tillförne wist, både till Lands och Siöf, besynnerligen till deras förswar, fast der ej äro nu så tack samma, att de erkänna det. Summan af alt detta är: att den allgemena farfoten med wårt rölande, drickande, lättiefulla lefwerne, nya seders uptagande, samt tidens förspillning på wallust, lättia och säfänga, twärt emot Guds Lag och andre Golt-slags loflige brut, hafwa giordt oss Öwinklige, förswagade till förstånd och Westenskap, fattige på skatter och egendom, af tagande och wanlägtande uti manlighet, olycklige uti wårt företagande och förattade hos wåre öwänner. Jag skrifwer med slit widlyftigt om wåre fel och öfwerflöd, emedan de så märkeligen föroringa och utöda wåre rikedomar och förmögenhet, som är det endaste jag med denne afhandling tänkt besordra. Ty om wi allenast wille foga Konsten till Naturen, wårt arbete till Naturens förmaner; Så skulle wår rikedom gifwa hela Christenheten ännu någ till undran och Fräck. Ut wi försummat alt detta, det hafwer gifwit andre Golt slag, erkannerligen Holländarne, märkelige fördelar; hworum jag nedanföre widare tänker att talar. Men först will jag nämna om wårt Klådesmakeri; hwilket fast det är de fattigas bästa förtjänst, så skulle ändå till öfwenlys, wårt arbete kunna drifwas med större frukt, nytta och säkerhet, om

om wi något mera, än hittills skedt, skötte Fiskeri och Åkerbruk, och ej endast litade på Klädes-handelen. „Ty de främmande Folk-slag, kunna anten af Krig eller andre orsaker komma där till, att de förbjuda bruket af wåre Kläden uti sine Land, och det skulle då hos gemene Man och wåre Handwärfkare orsaka mycken oreda och upror, serdeles af de fattige, som därigenom mistade sin wanliga näring. Men detta skulle ej så snart kunna träffa dem, om de fördelte sin Handel och arbete, och med flit skötte Åkerbruket samt Fiskeriet, tillika med Klädes-handelen, hwaraf många tusende skulle blifwa sticketigare till Rikets nödige tjänst i Krigstider, hållt till Guds. Och härmed wöle wi lemna Engeland, och taga under afhandling de För-
ente Nederländerne.

Såsom magt och öfwerflöd gör ett Folk ofrsigtigt och odygdigt, så göra däremot trångmål och armöd ett Folk förnuftigt och idugt. Det senare kunde jag bewisa med åtskillige Regeringars skiften, som genom sin arbetsamhet och wäl drepte Handel med utlänningar, förwärfwat sig stora Rikedomar, fast än deras Land af naturen inga förmåner eger. Ibland dem äro de För-
ente Nederlanden, eller så kallade Söllandare, nu för tiden de förnämste och namnkunnigaste i hela Werlden. „Ty sedan de kastade af sig det Spanska tråldoms oket, huru hafwa de icke tagit till och förkäftrat sig uti alle werldslige Kunstfäp? Huru store Medel och Rikedom hafwa de icke förwärfwat sig? Och är icke allt sådant skedt genom
F 3 „deras

„deras beständiga flit och idoghet uti handel och
 „wandel? Äro icke deras Länder, Förråds-hus,
 „måst för alla Orter i Christenheten, på allahans
 „da Guds och Waror? Därigenom äro deras
 „Rikedomar, Skepsfart, Sjöfolk, Konst, We-
 „ten skaper, Folket och tillika de Allmänne Acciser
 „och inkomster otroligen förmerade. Så att när
 man jämförder deras närwarande förmögenhet och
 magt, mot deras fordna tillstånd under det Spaniska
 öfret, tyckes som wore det ej samma Folk. Ty ho-
 wet icke att deras wilkor där under war beflagelig-
 gigt och wroligit, så att de mera plågades, än att
 de kunde komma till någon förmögenhet? Därföre
 skulle det ej falla de nära gränsande Regeringar
 swårt, att inom kort tid, bringa dese Länder åter
 uti sin förra oförmögenhet, om deras egen säkerhet så-
 dant åskade, som wore oumgångeligt, der Spani-
 en rådde öfwer de Förente Nederländerne: Men
 min affigt är nu ej, att widare omrödra sådane om-
 stiftens orsaker och wärkställande, utan att under-
 söka den förnämste grunden till Holländarnes magt
 och tillwärt, när man besinnar, att Holland nåp-
 peligen är större, än som twänne Shires)
 hos oss, så ser det undersamt ut, huru såsom det-
 ta lilla Land, som af Naturen sögo bärgning gif-
 wer, likwäl är så förmöget och öfwerflödande på
 all ting, att det ej allenast, kan upfylla sin egen
 förnödenhet i Freds- och Krigs-tider, som ej är
 ringa, utan ock förse andre Folk-slag och Rege-
 ringar med Skepp, samt alt det Takel och Tyg,
 som där till hörer, Stycken, Krut, Kulor, Span-
 mål och alt annat, som Holländarne genom sin
 idoga

idoga Ha: del föra tilljamman från alla Werldenes
 ändar; hwarjämte de icke mindre äro benägne att
 oförrätta och undertrycka andra, i synnerhet oss,
 än de äro sorgfällige att göra sig sielwma mächtige.
 Att komma till en så stor förmåga och otro-
 lig rikedom, med mera som de med Spa-
 nien triga om, där till hafwa de haf så eller
 inga utwägar, utom Fiskeriet, som dem
 wid Engelska wallen är fritt lemnat.
 Däruppå grundar sig deras otroliga magt till Lands
 och Siö, som kan läsas, af den som behagar, uti
 Robert Hichocks och Tobias Gentlemans
 utgifne Böcker. Ja, General Staterne sielwma,
 tillstå det samma uti deras Placat af år 1624,
 med följande ord: **De förente Nederländer-
 nes största Handel och förnämsta
 Gull-gruw** består uti Fiskeri och
 Sillfänge, hwarigenom många tu-
 sende Hushåld födas och Handelen
 ökes; enkannerligen warder Siö-
 farten, så inom som utom Landet
 därigenom befördrad och i wärde
 hållen. Yttermera warda Landets
 Tullar och inkomster lyckeligen ökte
 därmed och Penninge-införslen be-
 fördrad: Med flere utlåtelse, som General
 Staterne brukat uti detta Placat om Fiskerier-
 nes wid magt hållande. „Dch som förden skull hela
 „Hollands magt, rikedom och härlighet grundar sig
 „uppå Fisket wid Engelska wallen, af Sill och

„Cabellieau, så att deras Herre-wälde defutom
 „ej kan bestå, och deras widt sträkte Skepsfart
 „eljest inom kort tid aftaga, deras Tullar och
 „inkomster förminskas och blifwa ringa, deras
 „Länder öde i brist af underhåld, och fölgatteli-
 „gen all deras öfrige Handel på Ost-Indien och
 „annorstådes aldeles förfalla och uphöra: Allt
 „så är nödigt undersöka, hwad rättighet som de må-
 „ge hafwa därtill, samt huru de allena kunna till-
 „ägna och förbehålla sig detta Fiske, fram för alle
 „andre Folk-slag.

Deße wänne frågor kunna beswaras utan stor
 swårighet: ty hwad den förra angår, så kan för-
 fattaren till en af Trycket utgifwren Bok, Mare
 Liberum kallad, ej förmå att göra Holländarne
 berättigade, till att fiska uti de Engelskas Fiske-watn.
 Ty utom sielfwa målets rättwisa och andra Folk-
 slags wana och bruk, som jag kunde beropa mig
 på, will jag allenast säga, att dese och de flera
 Holländarnes påstådde rättigheter kunna bättre
 föras ut med swårdet, än blåtta ord. Wist är,
 att det står Fisken fritt, att komma till Engelske
 wallen: men att det därföre skal stå Holländarne fritt,
 till att fånga honom där, utan Konungens låf
 och tillstånd, därtill finner jag ingen grund. Jag
 medgifwer gärna, att det kan wara en nyttig Stats-
 flokhet, att se igenom fingerne därmed, och så
 länge tillstådia dem att fiska, som de stå med En-
 geland i fullkomligt förbund och föra Krig mot
 Spanien. Men wore Spaniorerne egare af Hol-
 land, såsom tillförne, då wore det angelägit för
 En-

Engeland, att bewaka sin rättighet och med all
 sorgfällighet öka sin styrka, genom Fiskeriets stöfvel,
 att så mycket bättre kunna stå emot sine fiender, äf-
 roen som Holländarne nu gödra, och hålla där förre ange-
 lägit, stå inärmasse förbindelse med Engeland, fram
 för alla andre Folkslag, emedan ingen annan Magt
 ligger till deras kraftiga biträde så nära till hands.
 Om Spanien ännu wore råddande öfwer desse Län-
 der, så skulle det dock med alla sine Penningar ej
 kunna finna upp något nytt sätt att angripa öf-
 hvarken till Sjö eller Lands, mera än det nu får
 förmå; förty det är ej Orten, utan idogheten; icke
 de magre Nederlanden, utan det rika Fiskeriet, som
 underhåller Handelen, Skepsfarten, Konstler och
 Folk: Där af inslyta deras stora Acciser och an-
 dre inkomster, utom hwilka denne Staten ej kunde
 bestå. Ty ehuruwäl att jag ej nefar, det Penning-
 ge-förrådet skaffar dem Wirke, hwar af de ej något
 ega stelfwa, och Konstnärer till Skepps-byggeri,
 så frågas därjemte billigt, hwar af de waror fin-
 nas, som tjäna till att Frakta och hålla Skeppen
 i gång? „Skal Penningen wara det enda medlet
 „till deras utredning, huru ringa antal af Skepp
 „kommer ej då i rörelse? Eller om de skulle un-
 derhållas af owisze Krigs-händelser, skulle ej så-
 dant fordra ett nytt Indie-land, och alt det ändock
 wara otillräckeligt, att underhålla tionde delen af så
 många Skepp, som Holländarne nu bruka till Fi-
 skeriet och den öfrige Handelen, som grundar sig
 deruppå. Här torde någon inwända: Alt der Spa-
 nien rådde öfwer alla Nederlanden, så skulle det
 nu warande Kriget ej wara till, och i des ställe
 wändas emot öf. Der på swaras: Att när en

Konung sänder ut en stor Krigs-magt, att dermed angripa en annan, måste han äfwen fördubbla sin omkostnad till sitt försvar hemma; och, altså bode man tänka, om Spanien wille göra försök på desse Konunga-riken, måste det lägga en stor del af sine Penningar uti Krigs-skepp, hwarigenom dess styrka till Lands af Folk och Penningar skulle blifwa mycket swagare, än den nu är uti Holland: Dessutom behöfde wi ej rådas för dess Magt, i ty wi woro alltid nog starke, att nöta honom, om wår förmåga och styrka till Lands och Siöf tillwuxo genom Fiskeriets rätta drift och wård, hwarom jag nedanföre ämnar yttra mig widare. Här lägger jag endast det därtill, att om Spanien wore ensam rådwande öfwer Nederland, så nödgades han drifwa en stor Handel, som kunde uppfylla den Allmänna bristen i samma Land, då wi uti ofredstiden hade tillfälle, att genom Kaperi taga mycket af honom, i det ställe att han nu på denne Leden drifwer ingen Handel, utan nyttjar endast sine Drlogs-skepp i Krig, hwarmed han kaprar af ossansenligt.

Swad widkommer den senare delen, uti den giorde frågan, och huru wida Holländarne äro berättigade, att handhafwa och förbehålla sig Fiskeriet emot alle andre Folk-slag, (Nationer). Så ändock Holländarne ej beropa sig på någon annan rättighet till detta Fiskeri, än som en Allmän frihet, och synes därmed lemna det fritt för allom; Så är likwäl troligit, att de likafullt skulle söka med all magt förswara denna sin Gull-grufwa, emot alla Folk-slags deltagande, om någon utom Eng-

land,

land, wille jämte dem betiåna sig dåraf. Emedan Engeland's Hamnar och wånſkap är dem dårtill en-
 dast nödige, efter ſom deſ Siö-magt kunde i en
 haſt förſtöra allt deras Fiſke, om angelågenheten ſå
 fordrade, ſom förut är ſagt. Det är ej nog att här-
 emot ſåga, det Holländarne äro mycket mäktige till
 Siöſ, när wi både till Lands och Siöſ, kunna
 möta dem med en ſtörre magt. Man måſte noga
 ſe efter hwarifrån deras styrka kommer; ty om
 man kan ſtada Noten, ſå måſte Grenarne ſnart
 wiſna: Fördenſkull är det otillbörligt, att anſe
 dem efter deras nu egande magt och wälde, ſom
 de förwårſwat ſig genom Handel och Fiſke. Ty
 ſåft än deras magt wore ſtörre, än ſom den wär-
 keligen ſynes, ſå ſkulle deras styrka, mot en måge-
 tigare fiende dock märkeligen aftaga, ſå ſnart Gul-
 ådren dämbedes, genom hindret uti det rika Si-
 ſkets idkande wid Engeliſke wallen,
 ſom lägger grunden och är det rätta
 urſprunget till deras styrka och wäl-
 mågo. Hela Werlden wet, att Nederländernes
 styrka liknar den, med andre Foglars ſköna Fjä-
 drar, ſmyckade Kråkan, ſom blef gånſka kal, ſå
 ſnart hwar ock en tog ſitt igen. Det ſamma ſkulle
 ock hända Holland, om andre Folk-ſlag och i
 ſynnerhet Engeland togo hwardera ſitt igen, eller
 ock om något orlog hindrade deras Siöfart. Deſ-
 utom har man åfwen i högſta nödfall, aldriq ſedt
 att Holländarne, utan hinder uti ſin ſtändige Han-
 del, kunna ruſta ut ſå många Orlogs-ſkepp på en
 gång, ſom Engeliſmannen ofta giordt. Sant är
 wäl, att de haſwa en otalig myckenhet små Fartyg,
 att

att fiska med, och hämta Spanmål, salt och annat till sin Naring och Handel, jemwål att föra Timmer, Bräder, Plankor, Beck, Hampa, Lådra, Lin, Mastor, Tadel och annat Krigs-förråd, hwaraf de bygga så många Skepp, de där göra dem samma tjänst, som Plogen gör oss; Ty så framte de ej kunna fritt röra sig därmed, så måste det Folket dö af hunger. Förden skull kan deras Sjöfart ej skiljas ifrån deras Handel, såsom hos oss, om nöden trängde; Ja, icke ens till någon kort tid, utan deras yttersta undergång, efter som den talrike allmänne hopens underhåll består uti Sjöfarten, hwaraf de måste förtjäna sitt uppehälle: Där uppå grunda sig äfwen deras stora Acciser och inkomster, hwaraf hela Regerings krogen underhålls. Dock äro desse Skepp ej nog starka och tjänlige till Drlog. Deras Fiske och Handel skulle en mächtig fiende snart förstöra, oaktadt all deras käftnad på Drlog-skepp, starka Convoyer och annan berömlig anstalt till Handelens förswar: Swar på den enda Staden Dunkirken till en del wisat nog prof. Om nu en till Sjöf magtigare fiende nödgade dem att göra två eller tredubbel större käftnad, wore mycket twifwelsmål därom, att de skulle hårda ut, i synnerhet om wi hindrade dem att fiska, hwarifrån de skulle taga sin ersättning. Disse och flere dylike omständigheter, komma mig att undra öfwer Holländarnes enfaldighet, som hålla före, att Förente Nederlanden äro Fästningar, Bolwärd, Wallar och Ring-mur, utom hwilka wi ej länge skulle hårda ut mot Spaniens magt: Då wi likwål äro uphoswet till deras sälibet i Frid och

och Krig, Handel och Rikedom, Golt och Wapn,
i det wi sättie wårt blod i sticket till deras förswar,
på samma tid, som deras egit Golt är uti Indien,
att försörja sig och hämta Handelens rika frukter up-
på wåre Strander. Om wi nyttjade detta, såsom
wi ega magt och rättighet till, så skulle det under-
hålla en myckenhet af fattigt Golt, så wäl hos oss,
som det nu sker hos dem, samt sättia oss i godt stånd
mot de starkaste fiender, och därjämte twinga en
myckenhet af Nederländske inwånare, att för brist
på uppehälle söka sig till oss, hwarigenom många af
wåre försallne Sid-städer, snart kunde upbyggas
och besättas med mera Golt, än de fordom hafte
uti deras bästa tillstånd. En så förenad magt wo-
re altid färdigare, säkrare och kraftigare, än någon
större, hwars Länder äro skilde ifrån hwarannan,
hwarat deras anstalter äro underkastade drögsål
och andre hinder, som allom bekante äro, och böde
lära oss att nyttia wår egen styrka när tillfället wi-
sar sig. Fram för allt måste wi ständigt med wa-
lande öga bewara denna wår styrka, så framt Hol-
ländarnes illslughet ej skal få öfwerhanden, antin-
gen genom sagre föreställningar eller Penningar.
Wi wete ju att de uti Ost-Indien dragit till sig
någre fäste och rike Orter, under sine Köpmåns
namn, och på det sättet dölgit sitt förchafwande, in-
till dess de wunnit sine affigter. På samma sätt
hafwa de och nyligen uti Skott-land försökt, att få
omhänder, bebo och befästa den kätstelige Den Lewis
ibland Orcades, hwars wälbelägenhet, beqväme
Hamnar, Fiskeri, Fruktbarhet, storlek och andre
förmåner kunde på kort tid hafwa giordt dem för-
mögne, att oförmodeligen och när dem behagat an-
gripa

gripa desse Konunga = riken, samt förswara Fiskeriet mot wår Konungs största magt, och således därifrån affärda och emottaga sine Skepp till och ifrån Ost- och Wäst-Indien, Spanien, Medel-hafwet och andre Orter; fritt och utan fara segla genom Canalen utmed de Kuster, hwaråst Engeland nu hafwer så härlig lägenhet att borttaga deras Skepp och hindra deras bästa Handel, hwarigenom de snart kunde förderfwas; hwar till wi hafwa större magt, än som något annat Folk-slag, som dem och är wäl bekant. Och ehuru de kunnat erhålla denna Dn uti enskyldte Personers namn och under ett sagert sken, att draga Handelen till desse widt aflägne Orter i Skott-land, likwäl är ingen twiswöl att ju på sistone och när alt warit satt uti stånd, det besittningen och wäldet däröfwer kommit uti General Staternes händer, äfwen som det skedt uti Ost-Indien. Fördenstull måste man noga se dem på händerna, såsom de, hwilka fullkomligen tråda uti den kloke och mäktige Konungens Philippi af Macedonien fotspor, hwars Regel och plågsed war: Att med list och Penningar winna dem, som kunde tjäna till att besträffa hans lycka och förehafwande, när han med wäld ej förmädde att utföra sin affär. Med denna Konsten lade han grund till en Monarchie. Wi böra och däröfwer wara förwisdade, att Holländarne älska samma öfwerwäld, när de se att deras försök uti Indien och annorstädes lyckas. Ser man ej att deras Land är förträngt för detta gäfsande Folket, hwaröfwer många måste bruka Skepp och Sidar till Boställe.

Till

Till att yttermera befordra Folkets tillväxt i Landet, warda de äfwen uti deras egne Krig sparade, på det att de så mycket mera måge öfwa sig uti Handel och andre Wetenskaper. Igenom detta grep, hafwa de läckat in många tusende främmande till Krigstjänst, hwarmed deras indrägt uti Acciser blifwit större. Dessutom lägga de all ting så slugt an, att ehuru de främmande Soldater wäl afönte warda, blifwer dock all deras förtjänst där förtärd och Rikedommen behållen i Landet: Men de främmande blifwa ej förmögnare, oaktadt de märkelige tjänster, som de göra dem.

Någre Italiendare hafwer jag hördt med förstånd och besked tala om Englands naturliga styrka och förmögenhet, den de hålla före kunna blifwa oförlifnelig, allenast wi till en del lämpade oss till en sådan inrättning och upförande, som brukas å andre Orter i Europa. De undrade mycket dåröfwer, att vår upmärksamhet och sarhåga endast systade på de Franskas och Spaniskas magt, och att wi altid ansåge Holländarne, såsom våre bästa wänner, der dock ej något Foll i Christenheten finnes, som mera undergräfwer och skadar vår Handel och Siöfart hemma eller härta, än äfwen de; och det icke allenast genom det rika fisset wid våre Stränder, hwarom öfwanföre är wordet handlat, utan ock i våre Lands-orters handel Köp-städerna emellan, med tillwårtningar af Silke, Ull och annat som de göra, men wela aldrig att någon Engelsk Man, som bor här i Landet må lära hos dem sådane Handa-slåder; utan lefwa aldeles för sig sielfwe och inom sine slägter, äfwen som Judarna,
hwiika

Hwilka bo i Turkiet och på någre Orter i Christi-
stenheten; Så att man med rätta kan säga om
Holländarne: att fast än de äro ibland oss, så äro
de säkert ej af oss, ja, icke ens de som blifwit här
födde och klätte, utan de blifwa allt framgent Hol-
ländare och hafwa ej den minsta droppa Engelske
blod uti sine ådrar.

Här kunde mycket anföras om desse Neder-
ländares listighet och högmödiga företagande, hwar-
med de göra sig förslag, att med tiden taga till
uti wäldet, om de ej warda hållne tillbaka: och
än mera kunde sägas, om den obarmhertige och
dråtmätige wäldsamhet, som de wist emot sine
bäste wänner Engelsmännen, så med dråp, som
uti Handels årender och andre fördelar, så ofta
som de någonsin haft tillfälle och öfwer-magt där-
till. Men desse stycken äro redan genom Trycket
allmänt kunnige gjorde, till hela Werldenes påse-
ende och undran. Slutet af alle blifwer detta,
att förente Nederlanden, hwilka nu äro till för-
skräckelse för Spanien, woro under det Spanska
öket onyttige, och ej annat, än till deras börda och
besvär. Denna ändring och magt hafwa de en-
dast wunnit genom sin idoge Handel, hwilket kan
wisa den åtskilde wärkan, som kommer af natur-
lige och med Konst och flit förwärfwade Rike-
domar; All hwilka såsom den förra är ädlare och
fördelaktigare, emedan den alltid står i beredskap,
så gör han och Folket waksamt, storsinnigt och
begifwit till allehanda öfwerflöd: Swaremot det
senare upmuntrar Folket till waksamhet, Weten-
skap, Lärdom, Konstler och stickelighet. För-
den

den skull önskar jag, att såsom wi fullkomliga
gen ega det förra, och i alla måtto äro sticke-
lige att förwårswa det senare, att wi och där-
före måge foga både Naturen och Konsten
tillsamman, så att wår lättia och odygder där-
igenom måge afstaffas till förökande af wår
förmögenhet och namnkunnige Rikens stora
beröm och ähra.

20. CAP.

På hwad sätt, som wår Utländske
Handels = Wigt (Ballance) kan efter-
slås och finnas igen.

SOm nu ostridigt är bewist, att Öfwer-wigten
(Ballancen) af wår utländske Handel, är
den rätta grunden och rättesndret till wåre skat-
ter och rikedomar, så återstår nu endast att wisa
af hwem, och på hwad sätt den kan räknas ut och
finnas igen, hwad tid som Regeringen hållt finner
godt att fråga efter wårt aftagande eller tillwäxt
uti Handelen och Landets inkomster. Till detta
håller jag före att Konungens Tullbetiänte äro de
stickeligaste, efter som de ega kunskap och hålla rä-
kning öfwer utgående och inkommande Waror. Och
ehuruwäl de ej kunna till pricka weta alla de om-
kastnader som göras på Warorne, de der köpas anten
här eller utom Riket, och det ej kan förmodas, att
denne Wigten så noga läres träffas, så är likwäl
nog, att någorlunda finna ut den samma, så att
man ej allt för mycket felar, till hwilken ända Pris-
Couranten kan gifwa den bästa esterrättelse och
anledning.

Hwad fördenstull Först utgående Warorne beträffar, så bör den räknas efter Warornes första värde här i Landet, och sedan dertill läggas 25 för hundra de, bestående af omkostnaden, som göres uti Frakt, Försäkring, samt Tullar och afgifter och Köpmannens winst. Dessutom bör därtill läggas de reda Penningar, som med Konungens tillstånd ärligen blifwa tillätne att föras ut. Men Fiskeriet, hwaraf ingen Tull gifwes, kan värderas alt som det efter goda anmärkningar finnes af eller tilltaga, ifrån den ena tiden till den andra. Nu skattas det som deraf föres ut till 140000 Pund Esterling om året.

Till det Andra, gifwer Tull-boken allena wid handen, huru mycket som ärligen kommer in af främmande gods, hwilket ej bör uptagas, såsom det här säljes, utan hwad det står of med alle omkåstnader, sedan det utom Lands blifwit bragt om bord, emedan Frakt, Försäkring och Köpmans winst, Tull och Tolag, samt andra omkåstnader här, som hos of stegra berörde Gods, är allenast ett byte emellan of, hwaruti de främmande ej hafwa någon del; fördenstull bör det skattas 25 för hundra de ringare, än det hålles här wara wärdt. Nu och fast än att detta afslag synes wara för högt, uppå de ifrån Nederland och andre när belägne orter förde Waror, så lärer det dock wara skäligt då man beräknar äfwen så mycket på de grofwa Waror, och de ifrån Ost-Indien, samt andre stärran belägne Orter ankommande; Aldenstund att desse Waror ej komma of att stå så högt där, såsom Pepparen, som uti Ost-Indien icke

icke k astar o  öfwer 4 Pence Pundet och säljes här till 20 Pence, så att när alle slås tillhoppa, både  fwerlaget (Valvationen) göras på sätt, som sagt är. Här af följer, att det brukeliga sättet till att multiplicera inkommande Warornes fulla w rde med 20, gör en stor mis r akning uti Handelswigtten: Ty på det s atttt, skulle de 10000 Baler Peppar, som kommit detta  r ifrån Ost-Indien blifwa räknade till 200000 Pund, der dock samma Peppar uti Indien ej k astar Landet mera, än som 50000; i ty Indianerne hafwa ej sätt af o  mera dertföre, ehuru wi betalt dem öfwer wanligheten. Alla öfrige utgifter och omkåstnader för samma Peppars  fwerf rsel, äro ej annat än utgifter o  emellan, eller mellan Konungen och Underf atarna, hwilket ej kan tillst ynda det Allmänna någon saknad, emedan det blifwer qwar uti Landet. Men det  r wi t; att de 9000 Baler, som af berörde Peppar blifwit utförde till andre Land, jemte alla andre utgående Waror, måste  fwersl as efter Konungens Tull och med 20, eller som jag håller före med 25 Procent multipliceras, hwilket närmast skal tr afsa den r atta Wigten, då man d restet uträknar alle orters Handel igemen.

För det Tredie måste wi påminna o , att alla de Waror som främmande föra in eller ut med egne Skepp, b ra w rderas efter som de betalas här. Så att det som skeppas ut, anses såsom det här k astar den främmande, och sedan lägges Tullen d rtill: Men det som kommer in, stöttas efter f ors lgningen, och d raf drages Tull, umg lder och andre små k astnader.

Andteligen och för det Fjerde måste man nog taga i allt alla Sid-skador uppå hemkommande och utgångne Skepp, hwilken förlust bör dragas af wår utförsel och lägges till införslen, emedan förlusten och förtäringen hafwer enahanda wårkan uti en räkning, likaledes och om Konungen behöfwer för Krig skull öfwerföra store Penningesummor, att därmed underhålla sin Krigsmagt, på de Orter hwaråst den måste underhållas med främmande kåst och kläder, då måste allt sådant dragas af utförslen och läggas till det som föres in, af orsak att detta anten drager så mycket Penningar ut eller och hindrar, att enåstwen så stor summa ej blifwer införd. Desutom böra ej heller de stora Penningesummor gås förbi, som årligen här samlas och hemligen föras utur Landet af Catholiker och Jesuiter, till deras Scholar och Kloster i främmande Land, hwarifrån de aldrig på något sätt komma åter. Och så framt denna oreda ej står att hindras, så måste och sådant ibland förlusten beräknas, med mindre man kunde tro att däremot swarar, hwad som utrikes Magter bringa in, till att betala sine här warande Pensionairer och Correspondenter. Sist äro och någre mindre summor, som synas angå denna Handels-wigten, och som af de till dess uprättande förordnande Personer ej böra slutas ut: Såsom wåre Resandes underhåld, föråringar till främmande Ministrer och Ambassadeurer, underslef uti Tullarne, Främmande Wäxel-Röpmåns winst af Wäxlar, Ranta för Penningar och Försåkringar för Engelse Måns Gods och Lif, som dock ej kan wara af så store wärde,

wärde, när deraf räknas, hwad sådane Personer gifwa här ut för deras uppehälle, förutan det att de Engelste niuta dylifka förmåner på andre Orter, så att det ena kan gå up emot det andra.

21. CAP.

Beslutet af det som är afhandlat i denna Bok, angående Skatters och Rikedomars till- eller aftagande i Landet.

Bliffman af alt det, som i denna Bok är sagt, angående Rikets Skatters och Rikedomars tillväxt och förkofring genom den utländske Handelen, är denne: Att uti vår utländske Handel, är det en wiß och ostridig Regel, att på de Orter hwarifrån de främmande Waror föras till oss uti större wärde, än de som wi föra dit af wåre, där underslås (Valveras) vårt Mynt uti Wäxelen: Men där wi föra mera af wåre Waror än wi taga af dem, där blifwer vårt Mynt i Wäxelen öfwerlagit (Valverat). Eljest ock till hwad Pris Wäxelen må stiga och falla, eller wara par pro pari; Hwad ändringar, som uti Myntet hos oss eller andra må göras: Det utländska Myntet må här gälla för högre, än det mot vårt mynt är wärde: Stadgar om de utländskas Handel hos oss, må stå eller ej, att endast byta Wara mot Wara: Wäxel-Röpmån må hitta upp alla de grepp, som de kunna. Öfwerheten må prässa Undersåtarne med aldrig så swåra pålagor: Lagarne plåga: Öfrare skinna: Lösare ösa ut sine Penningar, och Röpmännen föra

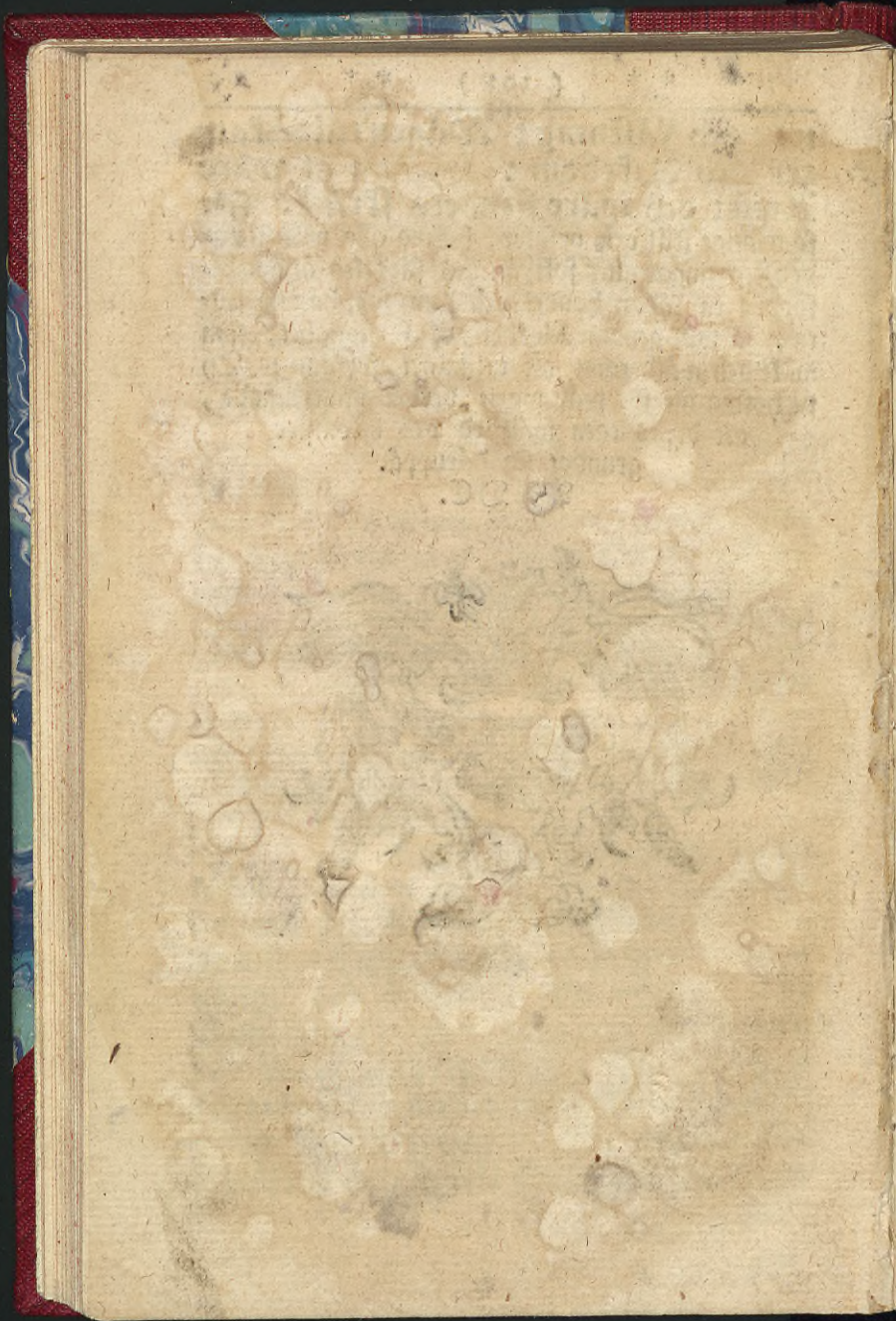
föra ut allt det Mynt, som han till Handel behöfver; Så kan det dock ej hafwa någon annan påföljd, än den som frammanföre är uppgifwen: Ty såsom uti Landet nödvändigt måste komma åfwen så stora Skatter eller Penningar in, som wåre Waror öfwerwåga de främmande i wårde, så måste åfwen så store Rikedomar och Penningar föras ut, som wi förtäre mera af främmande Waror, än denyttia af wåre, eller med deras wårde kan betalas. „Fördensfull äro ock alle „andre medel att skaffa Penningar in uti Landet, „utom denne Öfwerwigten, icke allenast såfånge „och aldeles fruktlöse, utan ock ganska skadelige. „Ty sådane utwågar likna starka stoder, hwilka såsom de komma farande med häftighet, så plåga „de ock gemenligen ej löpa bårt utan skada, och „lemna ändteligen Landet tårt och ofruktiggare „än förut.

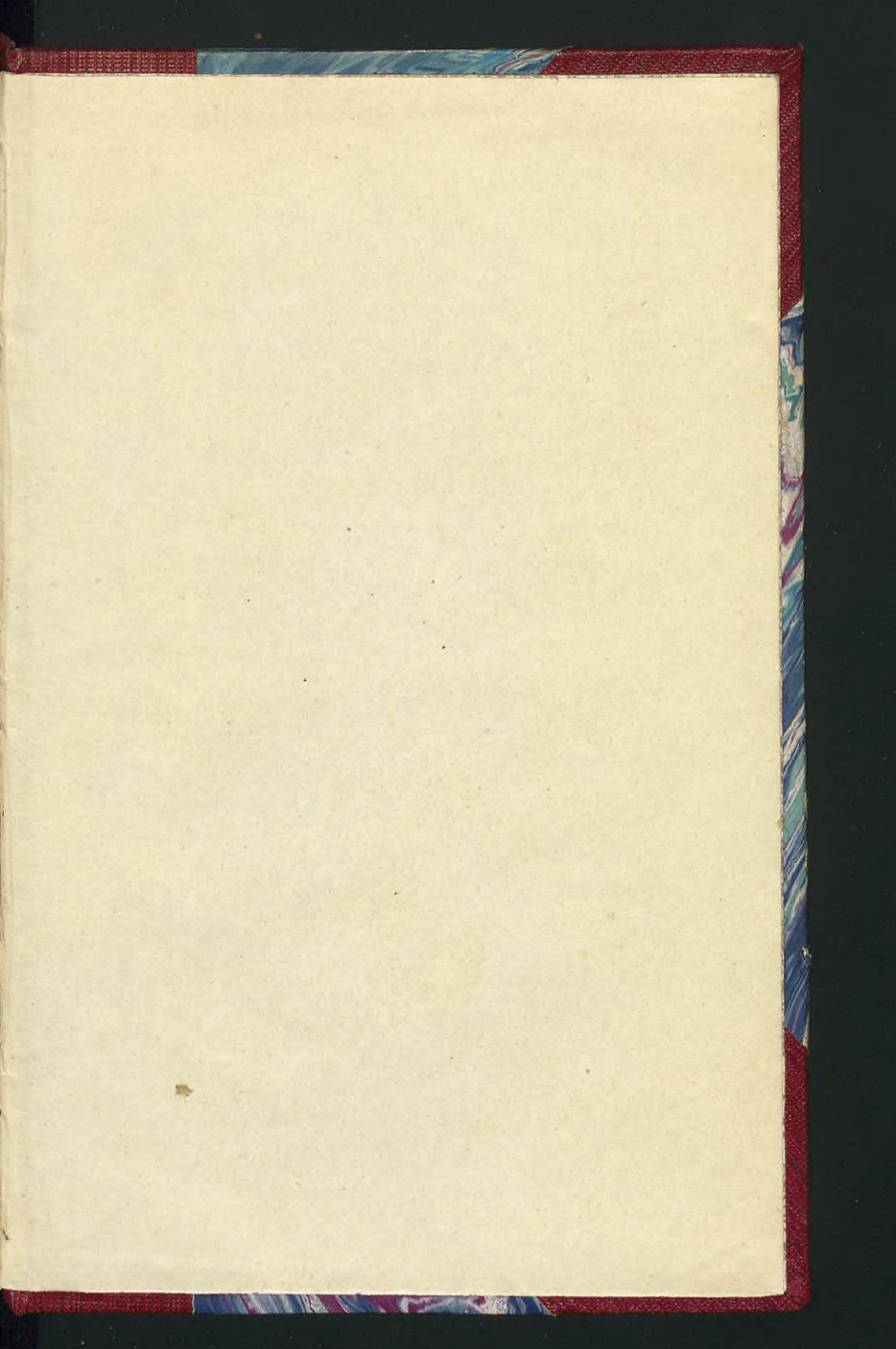
Uf detta är nu således att inhämta den utländske Handelens råttia stic, nytta och beskaffenhet, som är, Konungens förnämsta inkomst; Landets åra; Köpmannens affigt och öfning; En Schola för Konsterna; En hielp och understöd för wåre torftigheter; De fattigas förtjänst och underhåll; Wåre Landt-gods förbättring; En amma för Siöfart och snälle Siöman; Rikens

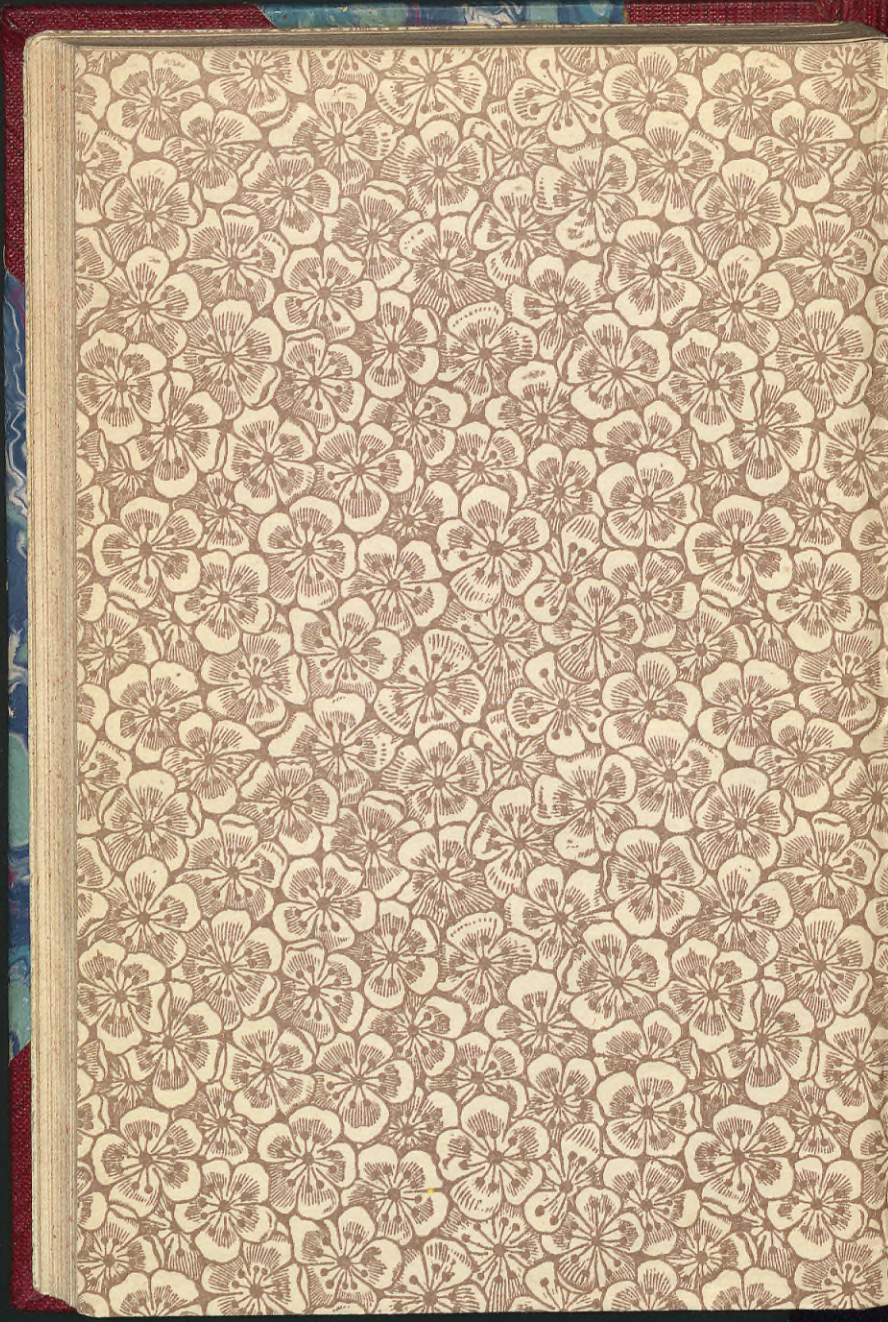
mur och fästning; Wägentill Skat-
ter och Rikedom; Senan af wåre
Krig; och wåre fienders sträck. För
så wigtige skäl och orsaker, hafwa alla wål stic-
te Regeringar altid sökt, att med särdeles åhåga be-
fordra en sådan handel och dem som hånom skö-
ta, så wål genom Klokhet och försigtighet, som
mekt och wåld emot alt utländskt förfång; Ty
de hafwa alt för wål warit derom öfwertrygade,
att deras egen wålfärd och inkomster
grundat sig däruppå.

A N D E.

6000110443

Göteborgs universitetsbibliotek

